

Hebedová, Petra

Stručná gramatika estonštiny

Stručná gramatika estonštiny 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2013

ISBN 978-80-210-6430-0; ISBN 978-80-210-6433-1 (online : Mobipocket)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/128774>

License: [CC BY-NC-ND 3.0 CZ](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/cz/)

Access Date: 08. 12. 2023

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Hampejs, Tomáš

Stručná gramatika estonštiny

Stručná gramatika estonštiny 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2013

ISBN 978-80-210-6430-0; ISBN 978-80-210-6433-1 (online : Mobipocket)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/128774>

License: [CC BY-NC-ND 3.0 CZ](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/cz/)

Access Date: 08. 12. 2023

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Stručná gramatika estonštiny

Petra Hebedová

Masarykova univerzita

Brno 2013

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Stručná gramatika estonštiny

Petra Hebedová

Masarykova univerzita
Brno 2013

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Dílo bylo vytvořeno v rámci projektu Filozofická fakulta jako pracoviště excelentního vzdělávání: Komplexní inovace studijních oborů a programů na FF MU s ohledem na požadavky znalostní ekonomiky (FIFA), reg. č. CZ.1.07/2.2.00/28.0228 Operační program Vzdělávání pro konkurenceschopnost.

Recenzoval: Mgr. Michal Vaněk

Odborná korektura: Mgr. Linda Püssa

© 2013 Masarykova univerzita

Toto dílo podléhá licenci Creative Commons Uveďte autora-Neužívejte dílo komerčně-Nezasahujte do díla 3.0 Česko (CC BY-NC-ND 3.0 CZ). Shrnutí a úplný text licenčního ujednání je dostupný na: <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/cz/>.

Těto licenci ovšem nepodléhají v díle užitá jiná díla.

Poznámka: Pokud budete toto dílo šířit, máte mj. povinnost uvést výše uvedené autorské údaje a ostatní seznámit s podmínkami licence.

ISBN 978-80-210-6431-7

ISBN 978-80-210-6430-0 (brož. vaz.)

ISBN 978-80-210-6432-4 (online : ePub)

ISBN 978-80-210-6433-1 (online : Mobipocket)

Obsah

Slovo úvodem	5
Fonologie a ortografie.	6
Vokály.	6
Konsonanty	6
Přízvuk a intonace slabiky	7
Ortografie /p t k/	8
Přízvuk a skloňování	9
Různé podoby kmene	10
Střídání stupňů (astmevaheldus)	10
Užití silného a slabého kmene	13
Další změny kmene	15
Jména	17
Jmenné kategorie	17
Příklady užití pádů	19
Skloňovací vzory	29
Tvary illativu.	41
Tři způsoby tvoření partitivu plurálu.	45
Skloňování zájmen	49
Slovesa	54
Kategorie slovesa	54
Časování sloves	56
Infinitivy a participia	67
Vazby s MA-infinitivem a DA-infinitivem	70
Adverbia a adpozice.	72
Číslovky.	78
Stupňování adjektiv	83
Obvyklejší derivační sufixy.	86
Základní typy větných konstrukcí.	99
Použité zkratky.	101
Použitá literatura	102

Slovo úvodem

Stručná gramatika estonštiny by měla sloužit jako praktický pomocník při studiu estonštiny a je určena především studentům filologických oborů. U čtenářů se předpokládá základní znalost jazykovědných termínů. Hlavní pozornost je věnována skloňování a časování. Příručka poskytuje návod, jak tvořit jednotlivé tvary a kdy je používat. Letmo se věnuje i dalším oblastem. V raných fázích studia jazyka ji lze využít pro počáteční orientaci ve struktuře estonského gramatického systému a v tradičních přístupech k jeho popisu, později ji lze využívat jako návodu k tvoření jednotlivých tvarů nebo ověřování správnosti utvořených tvarů.

Příručka se s ohledem na předpokládané praktické využití opírá zejména o estonskou jazykovědnou literaturu z poslední doby (seznam použité literatury je uveden v závěru). Jedná se o první rozsáhlejší popis estonské gramatiky v češtině, neexistuje tedy předchozí terminologická tradice. V některých případech by proto bylo možné zvolit i jiné termíny, případně změnit některé aspekty uchopení daného problému.

Fonologie a ortografie

Vokály

	přední		zadní	
	-labializace	+labializace	-labializace	+labializace
vysoké	<i>i</i>	<i>ü</i>		<i>u</i>
středové	<i>e</i>	<i>ö</i>	<i>õ</i>	<i>o</i>
nízké	<i>ä</i>		<i>a</i>	

Všechny vokály mohou být krátké i dlouhé, délka se v písmu značí zdvojením <aa, öö, ee, ...>.

Přízvuk je ve slovech domácí slovní zásoby vždy na první slabice. Ve slovech cizího původu může být i na jiné než první slabice, např. *idee, element*. Všechny vokály (krátké i dlouhé) a všechny diftongy se mohou uplatnit v přízvučných slabikách. V nepřízvučných slabikách se vyskytují pouze krátké /i e a u/ a ve slovech cizího původu také /o/ (např. *auto*), v nepřízvučných slabikách mohou být rovněž diftongy /ei ai ui/.

Konsonanty

	labiály	labiodentály	dentály		postalveoláry	palatály	veláry	laryngály
			+palatalizace					
explozivy	<i>p</i>		<i>t</i>	<i>t'</i>			<i>k</i>	
nazály	<i>m</i>		<i>n</i>	<i>n'</i>				
frikativy		<i>v (f)</i>	<i>s</i>	<i>s'</i>	(š)			<i>h</i>
likvidy	laterály		<i>l</i>	<i>l'</i>				
	vibranty		<i>r</i>					
polovokály							<i>j</i>	

Konsonanty /f š/ se vyskytují pouze ve slovech cizího původu.

Všechny konsonanty mohou být jednoduché, nebo gemináty. Gemináty se vyskytují pouze v pozici po přízvučce, typicky po přízvučce hlavním (např. *konn, kass*), někdy i ve-

dlejších (např. *õnnelikku*). Gemináty se u většiny konsonantů zapisují zdvojením <nn, ss, ll, ...>, ne však u okluziv /k p t/, u kterých platí jiná pravidla (viz dále).

Palatalizace

Rozdíl mezi nepalatálnými a palatálnými /t n s l/ není využit příliš rozsáhle. V písmu se nezaznamenává. Palatální /t' n' s' l'/ se mohou vyskytovat pouze v pozici po přízvukné slabice, zejména pokud po nich následuje /i/, např. *kunstnik* /kun's't'n'ik/, *kassi* /kas's'i/ (GEN sg.). U jednoslabičných jmen *-i* odpadlo v NOM sg., proto v tomto tvaru nelze palatálnost nebo nepalatálnost koncového konsonantu odvodit, lze ji odvodit po srovnání s genitivem. Srov. např. NOM *palk* : GEN *palga* (plat) a NOM *palk* /pal'k/: GEN *palgi* /pal'ki/ (špalek, poleno, trám).

Přízvuk a intonace slabiky

Přízvukné slabiky mohou být krátké (*va.ba*, *i.sa*), nebo dlouhé (*kuu.ma*, *kül.ma*, *poe.ga*).

KRÁTKÉ A DLOUHÉ SLABIKY. Krátké slabiky mají v slabičném jádru krátký vokál (ne dlouhý vokál nebo diftong) a nemají zadní slabičný svah. Dlouhé slabiky mají v slabičném jádru dlouhý vokál (*kuu.ma*), diftong (*poe.ga*) nebo mají zadní slabičný svah, tj. jsou uzavřené (*kül.ma*). Slabiku uzavírá i gemináta, proto je přízvukná slabika dlouhá ve slovech *kas.si*, *kon.na*. Těchto podmínek se samozřejmě může sejít i více (např. *kriip.su*, *mõis.ta*).

Dlouhé slabiky pod přízvukem (typicky hlavním, ale i vedlejším) jsou dvojího druhu, liší se intonací. (Rozdíl se realizuje jako kombinace rozdílu tónové kontury, intenzity a relativní délky vzhledem k následující nepřívukné slabice.) Buď je dlouhá přízvukná slabika nedůrazná (mohli bychom mluvit o obvyklé dlouhé slabice, také o tzv. lehkém akcentu) nebo má intonační průběh jiný a jeví se jako důrazná (tzv. těžký akcent)¹. V písmu se rozdíl obvykle nezaznamenává, zápis *kassi* může znamenat *kassi* (obvyklá dlouhá slabika) i *'kassi* (slabika s důraznou intonací).

1 V některých textech o estonštině a učebnicích se mluví o tzv. třech stupních délky. Do délky I spadájí krátké přízvukné slabiky, do délky II dlouhé přízvukné slabiky s nedůraznou intonací a do délky III dlouhé přízvukné slabiky s důraznou intonací. (Trojí délka tam může být přisuzována také fonémům, ne slabikám.)

Ortografie /p t k/

U okluziv /p t k/ existují tři způsoby zápisu: jednoduché <g b d>, gemináty <k p t> a zdvojené <pp tt kk>. Poslední způsob zápisu reflektuje důraznou slabičnou intonaci předcházející slabiky. Způsoby zápisu okluziv shrnuje následující tabulka:

Po krátkém vokálu					Po dlouhém vokálu/diftongu				
jednoduchá		gemináta			jednoduchá		gemináta		
				+ důrazná intonace				+ důrazná intonace	
<b>	<i>tuba</i>	<p>	<i>kapi</i>	<pp>	<i>kappi</i>	<b>	<i>saabas</i>	<p>	<i>kaupa</i>
<d>	<i>hāda</i>	<t>	<i>jutu</i>	<tt>	<i>juttu</i>	<d>	<i>paadi</i>	<t>	<i>paati</i>
<g>	<i>kogu</i>	<k>	<i>luku</i>	<kk>	<i>lukku</i>	<g>	<i>riigi</i>	<k>	<i>liiki</i>

Zápis okluziv máte více způsoby. Gemináta se může zapisovat jednoduchým znakem, pak je např. ve slovním tvaru *kapi* („skříň“, GEN sg.) první slabika dlouhá, protože gemináta uzavírá slabiku. Naopak ve slově *tuba* je první slabika krátká.

Zápis okluziv se také liší od zápisu zbylých konsonantů, u kterých zdvojení značí geminátu a důraznost slabiky se v zápisu nijak neprojevuje.

Výše uvedená pravidla pro zápis okluziv platí tehdy, když se okluzivy nacházejí po slabice s hlavním přízvukem (tj. většinou mezi první a druhou slabikou). V souvislosti s hlavním přízvukem se také vyskytuje opozice nedůrazných a důrazných dlouhých slabik. Existují i případy, kdy se tento rozdíl uplatní ve slabikách pod vedlejším přízvukem (jde např. o některé slovotvorné přípony pod vedlejším přízvukem).

Ve skupině více konsonantů mají na zápis okluziv vliv okolní konsonanty: v okolí znělých se častěji píše <b d g>, v okolí neznělých <p t k>. Znělostí se řídí podoba příklonky *-gi/-ki*, která se použije v podobě *-gi* po vokálu nebo znělém konsonantu (m n v l r j), v podobě *-ki* po neznělém konsonantu (b p d t g k f s š ž š h).

Zápis se znělostí ale neřídí tehdy, pokud by se kvůli němu musel změnit zápis stejného slova v jiném tvaru: např. *tundma* : *tundsın*, *püüdma* : *püüdke*, *jalg* : *jalgsi*. Také se vždy netýká výpůjček: *absoluutne*, *anekdoot*.

Na začátku slova se v domácích estonských slovech vyskytují pouze grafémy <p t k>. Ve výpůjčkách je často zachována původní ortografie, ale výslovnost je neznělá: *beež* (čti „pěš“), *gaas* (čti „kás“), *betoon* (čti „petón“), *gümnaasium* (čti „kümnásium“), *diivan* (čti „tívan“).

Přízvuk a skloňování

Výpůjčky mohou mít stavbu, která není zcela v souladu s estonskými fonotaktickými omezeními. Mohou mít v jiných než prvních slabikách i jiné vokály než jen /i e a o u/, srov. např. *pensionär*. Jiné než první slabiky rovněž mohou být dlouhé, srov. např. *idee*, *intervjuu*, *sentimentaalne*. Na této dlouhé zadní slabice pak také může být přízvuk a slovo s dlouhou koncovou slabikou je pak z hlediska skloňování chápáno jako jednoslabičné, např. *idee* se skloňuje jako *tee*. Přízvukování a způsob skloňování spolu souvisí, obojí může u výpůjček kolísat.

Podobně je z hlediska skloňování v některých případech podstatná poloha vedlejšího přízvuku. Pokud vedlejší přízvuk spočívá např. na příponě *-ik* (např. ve slově *õnnelik*), slovo se skloňuje jako jednoslabičné (srov. *tikk* : *tiku* : *tikku* a *õnnelik* : *õnneliku* : *õnnelikku*), pokud je přípona *-ik* nepřízvučná (např. ve slově *õpik*), slovo se skloňuje jako jiná víceslabičná slova (např. *pilet* : *pileti* : *piletit* ~ *õpik* : *õpiku* : *õpikut*).

Ve složených slovech mají jednotlivé části složeniny na své první slabice přízvuk vždy, přičemž hlavní je na začátku složeniny, např. *vihmavari*, *metsmaasikas* apod. Složené slovo skloňujeme, jako bychom skloňovali jeho poslední část, např. *kellassepp* : *kellasepa* : *kellasseppa* jako *sepp* : *sepa* : *seppa*, *libahunt* : *libahundi* : *libahunti* jako *hunt* : *hundi* : *hunti*.

Různé podoby kmene

Některá estonská slova mají různé podoby kmene. V rámci střídání stupňů (*astmevaheldus*) se střídají dvě varianty kmene, nazývané silný a slabý stupeň. Užití různých podob kmene závisí na skloňovacím vzoru (viz dále).

Střídání stupňů (*astmevaheldus*)

Střídání stupňů lze rozdělit do tří podskupin podle toho, jakým způsobem se realizuje rozdíl mezi silným a slabým stupněm. V první skupině spočívá pouze v rozdílné intonaci přízvučné slabiky (pak se často v písmu neprojeví), v druhé skupině se k tomuto intonačnímu rozdílu přidává rozdíl v délce následujícího konsonantu. Ve třetí skupině jsou rozdílné konsonanty po přízvučce.

Alternace prosodie slabiky (*vältevaheldus*)

Dlouhé slabiky pod přízvukem mohou mít v estonštině dvojí prosodickou charakteristiku, můžeme jim říkat důrazné a nedůrazné slabiky. Tyto dvě různé podoby se mohou uplatnit v různých tvarech téhož slova, a to jak při skloňování jmen, tak i při časování sloves. Ve většině případů je ortografický zápis obou totožný, rozdíl je jen ve výslovnosti. Zde, pro potřeby této příručky, důraznou slabiku označíme pomocí znaku ' (před danou slabikou²). Důrazná a nedůrazná intonace je ortograficky rozlišena jen zápisem zdvojeného <kk, pp, tt> pro důraznou slabiku a jednoduchého <k, p, t> pro nedůraznou.

---

2 Označení budeme používat jen tam, kde je zásadní pro gramatiku. Intonace jinak rozlišují všechny dlouhé přízvučné slabiky. V rámci jednoho slova může tato charakteristika přízvučné slabiky zůstat také neměnná. Estonské skloňování a časování typicky využívá jen jeden způsob demonstrace gramatické kategorie. Pokud tedy např. pro odlišení různých tvarů připojujeme koncovky nebo používáme samostatná slova k označení gramatických kategorií, nemusíme se tolik zabývat kmenovými změnami.

silný stupeň	slabý stupeň			
důrazná slabika	nedůrazná slabika	Příklady		
není rozlišeno		'kass NOM (kočka)	kassi GEN	'kassi PART
		'toon NOM (tón) 'kuulama MA-INF (poslouchat)	tooni GEN kuulata DA-INF	'tooni PART 'kuulasin IMPF
		'järv NOM (jezero) 'mängima MA-INF (hrát)	järve GEN mängin (hraju)	'järve PART 'mängisin IMPF
		'laul NOM (píseň)	laulu GEN	'laulu PART
kk	k	'pikk NOM (dlouhý) 'hakkama MA-INF (začít)	pika GEN hakata DA-INF	'pikka PART 'hakkasin IMPF
pp	p	'kapp NOM (skříň) 'õppima MA-INF (učít se)	kapi GEN õpin (učím se)	'kappi PART 'õppisin IMPF
tt	t	'kott NOM (taška)	koti GEN	'kotti PART

Alternace konsonantů a prosodie slabiky (*geminaatklusiilide astmevaheldus*)

silný stupeň	slabý stupeň			
k	g	'riik NOM (stát) 'rääkima MA-INF (mluvit)	riigi GEN räägin (mluvím)	'riiki PART 'rääkisin IMPF
p	b	'seep NOM (mýdlo) 'kleepima MA-INF (lepít)	seebi GEN kleebin (lepím)	'seepi PART 'kleepisin IMPF
t	d	'kleit NOM (šaty) 'vaatama MA-INF (dívat se)	kleidi GEN vaadata DA-INF	'kleiti PART 'vaatasin IMPF
ss	s	'poiss NOM (kluk)	poisi GEN	'poissi PART

Takto alternují jen *k : g*, *p : b*, *t : d*, *ss : s*, a to jen tehdy, následují-li po dlouhé slabice.

Nepravidelné kvalitativní střídání konsonantů (*laadivaheldus*)

	silný stupeň	slabý stupeň			
asimilace (jen po krátkém vokálu)	nd	nn	<i>tund</i> NOM (hodina)	<i>tunni</i> GEN	<i>tundi</i> PART
	mb	mm	<i>kumb</i> NOM (který ze dvou) <i>tõmbama</i> MA-INF (táhnout)	<i>kumma</i> GEN <i>tõmmata</i> DA-INF	<i>kumba</i> PART <i>tõmbasin</i> IMPF
	ld	ll	<i>kuld</i> NOM (zlato)	<i>kulla</i> GEN	<i>kulda</i> PART
	rd	rr	<i>kord</i> NOM (krát)	<i>korra</i> GEN	<i>korda</i> PART
odpadnutí	g	Ø	<i>jõgi</i> NOM (řeka) <i>jalg</i> NOM (noha) <i>lugema</i> MA-INF (číst)	<i>jõe</i> GEN <i>jala</i> GEN <i>loen</i> (čtu)	<i>jõge</i> PART <i>jalga</i> PART <i>lugesin</i> IMPF
	b	Ø	<i>tuba</i> NOM (místnost)	<i>toa</i> GEN	<i>tuba</i> PART
	d	Ø	<i>rida</i> NOM (řada) <i>suund</i> NOM (směr) <i>kaduma</i> MA-INF (zmizet)	<i>rea</i> GEN <i>suuna</i> GEN <i>kaon</i> (zmizím)	<i>rida</i> PART <i>suunda</i> PART <i>kadusin</i> IMPF
	sk	sØ	<i>kask</i> NOM (bříza)	<i>kase</i> GEN	<i>kaske</i> PART
	ht	hØ	<i>koht</i> NOM (místo)	<i>koha</i> GEN	<i>kohta</i> PART
	hk	hØ	<i>õhk</i> NOM (vzduch)	<i>õhu</i> GEN	<i>õhku</i> PART
nahrazení	b	v	<i>leib</i> NOM (chléb)	<i>leiva</i> GEN	<i>leiba</i> PART
	g	j	<i>aeg</i> NOM (čas) <i>selg</i> NOM (záda)	<i>aja</i> GEN <i>selja</i> GEN	<i>aega</i> PART <i>selga</i> PART
	d	j	<i>sada</i> NOM (sto) <i>sadama</i> MA-INF (pršet)	<i>saja</i> GEN <i>sajab</i> (prší)	<i>sada</i> PART <i>sadas</i> IMPF

Tyto změny jsou neproduktivní a nemusí se uplatnit vždy. Existují i nealternující slova, např. *vaba* NOM : *vaba* GEN : *vaba* PART „svobodný“, *ida* NOM : *ida* GEN : *ida* PART „východ (jako světová strana)“, *lubama* : *luban* „slíbit“ aj. Často se daná změna týká jen malé skupiny slov z estonské slovní zásoby, typicky jde o slova domácí.

Odpadnutí konsonantu (g : Ø, b : Ø, d : Ø) v pozici mezi dvěma krátkými vokály provází sekundární změna okolních vokálů. Z vysokých vokálů se stávají nízké, *u* > *o*, *ü* > *ö*, *i* > *e* (*tuba* : *toa*, *süsi* : *sõe*, *rida* : *rea*).

Výskyt střídání stupňů

Alternace se vyskytují jen po přízvučných slabikách. Po jiné než první slabice tak mohou být jen výjimečně:

Ve slovech cizího původu, např. *om'lett* NOM : *omleti* GEN : *om'letti* PART, *ba'rokk* NOM : *baroki* GEN : *ba'rokki* PART, *ekskur'sioon* NOM : *ekskursiooni* GEN : *ekskur'siooni* PART, *tempera'tuur* NOM : *temperatuuri* GEN : *tempera'tuuri* PART; ve slovech s příponou pod vedlejším přízvukem, např. *õnne'lik* NOM (šťastný) : *õnneliku* GEN : *õnne'likku* PART nebo *ülikond* NOM (oblek) : *ülikonna* GEN : *ülikonda* PART a ve složených slovech, např. *puu'sepp* NOM : *puusepa* GEN : *puu'seppa* PART (truhlář).

Užití silného a slabého kmene

Střídání různých podob kmene je typické pro některé deklinační typy, v jiných deklinačních typech se naopak vůbec nevyskytuje.

Jména

1. a) Slova o jedné dlouhé slabice (počítáno od přízvuku)

	sg.		sg.		sg.		sg.
NOM	'kleit	NOM	'järv	NOM	tua'lett	NOM	šoko'laad
GEN	kleidi	GEN	järve	GEN	tualeti	GEN	šokolaadi
PART	'kleiti	PART	'järve	PART	tua'letti	PART	šoko'laadi

V nominativu a partitivu je silný stupeň, v genitivu slabý.

1. b) Slova se slovotvornou příponou *-ik* nebo *-kond*.

	sg.		sg.
NOM	õnne'lik	NOM	üli'kond
GEN	õnneliku	GEN	ülikonna
PART	õnne'likku	PART	üli'konda

Slova s příponou *-ik* mají kmenové změny jen tehdy, pokud je tato přípona pod vedlejším přízvukem, slova s příponou *-kond* mají toto skloňování vždy.

Slova odvozená s pomocí slovotvorných přípon se jinak častěji skloňují jako víceslabičná slova bez kmenových změn, např. *loeng* : *loengu* : *loengut*, *tõend* : *tõendi* : *tõendit*, *naljakas* : *naljaka* : *naljakat*. Přízvučné mohou být přípony cizího původu (např. *-ism*, *-fil*), proto např. *sürrea'lism* : *sürrealismi* : *sürrea'lismi*, *esto'fil* : *estofili* : *esto'fili*.

2. Slova končící na *-e* nebo *-s* mohou mít také silný a slabý kmen, ale v opačném rozestavení.

	sg.		sg.		sg.		sg.
NOM	lõke	NOM	riie	NOM	põõsas	NOM	hammas
GEN	'lõkke	GEN	riide	GEN	'põõsa	GEN	hamba
PART	lõket	PART	riiet	PART	põõsast	PART	hammast

Nominativ a partitiv jsou v slabém stupni, genitiv v silném. Partitiv má koncovku *-t*.

Tento způsob využití stupňů je méně častý.

Kromě tvarů, u nichž silný nebo slabý stupeň závisí na deklinačním typu, existují i tvary, které jsou ve stejném stupni napříč deklinačními typy. U jmen je **PARTITIV pl. vždy v silném stupni**, např. *kleite*, *'järvi*, *üli'kondi*, *šoko'laade*, *õnne'likke* i *lõkkeid*, *riideid*, *'põõsaid*, *hambaid*.

Slovesa

Střídání se týká pouze sloves, která nemají kmen delší než dvě slabiky.

1. Koncovkou DA-infinitivu je **-da**.

MA-INF	'õppima	MA-INF	'mängima
DA-INF	'õppida	DA-INF	'mängida
1. osoba sg.	õpin	1. osoba sg.	mängin

DA-infinitiv je u těchto sloves silný, 1. osoba sg. (a ostatní finitní tvary) indikativu přítomnosti v slabém stupni.

MA-infinitiv je vždy v silném stupni u všech sloves (podobně jako partitiv pl. u jmen).

2. Koncovkou DA-infinitivu je **-ta**.

MA-INF	hakkama	MA-INF	'kuulama
DA-INF	hakata	DA-INF	kuulata
1. osoba sg.	hakkan	1. osoba sg.	'kuulan

DA-infinitiv je v slabém stupni, tvary indikativu přítomnosti jsou v silném stupni.

U sloves jsou kromě MA-infinitivu **vždy silné tvary imperfekta** (1. osoby např. *õppisin*, *'mängisin*, *hakkasin*, *'kuulasin*), **vždy slabé jsou naopak tvary impersonálu** (např. přítomné tvary: *õpitakse*, *mängitakse*, *hakatakse*, *kuulatakse*).

Silný a slabý stupeň mívají také nepravidelná slovesa (přehled jejich skloňování v kapitole 4.2 Časování sloves).

I u sloves (podobně jako u jmen) mají slovesa odvozená některými příponami střídání, slovesa odvozená jinými příponami nemají žádnou kmenovou změnu (často je kmen slovesa s připojenou derivační příponou už tak dlouhý, že se ho střídání stupňů netýká). Střídání kmene mají např. kauzativa (pokud je délka kmene do dvou slabik), např. *täitma* : *täita* : *täidan* (naplnit), *muutma* : *muuta* : *muudan* (změnit), nemají je reflexiva, např. *täituma* : *täituda* : *täitun* (naplnit se, splnit se), *muutuma* : *muutuda* : *muutun* (změnit se), mají je ale frekventativa s příponou *-u*, např. *liikuma* : *liikuda* : *liigun* (hýbat se, pohybovat se), *tilkuma* : *tilkuda* : *tilgub* (kapat), *hõikuma* : *hõikuda* : *hõigun* (pokřikovat).

Další změny kmene

U jmen, která končí v NOM sg. na slabiku *-el* nebo *-er*, pokud tato slabika následuje po dlouhé přízvučné slabice, se při skloňování vypouští *-e-*: *mantel* : *mantli* : *mantlit* (kabát), *number* : *numbri* : *numbrit* (číslo). Nevypouští se, pokud je přízvučná slabika krátká, srov. např. *redel* : *redeli* : *redelit* (žebřík), nebo pokud by vznikla nepřipustná kombinace konsonantů, např. *spanjel* : *spanjeli* : *spanjelit* (kokršpaněl).

Další změny kmene bývají typické pro určitý deklinační nebo konjugační typ (o deklinačních typech v kapitole 3.3 Skloňovací vzory, o konjugačních typech v kapitole 4.2 Časování sloves). U jmen i sloves se vyskytuje v kombinaci se střídáním stupňů na konci slova změna typu VC : CV, kdy jedna podoba kmene končí na konsonant a druhá na vokál, např. *küünal* : *'küünla* : *küünalt* (svíčka), *kannel* : *kandle* : *kannelt* (strunný nástroj podobný citeře), *'suudle-ma* : *suudel-da* : *'suudlen* (líbat), *suhle-ma* : *suhel-da* : *suhlen* (komunikovat, být v kontaktu), *õmble-ma* : *õmmel-da* : *õmblen* (šít), silný stupeň se kombinuje s variantou CV, slabý stupeň s variantou VC.

Další změny kmene typické pro konkrétní typ např. *-ne* : *-se* : *-s-* u jmen zakončených v NOM sg. na *-ne*, např. jako ve slově *esimene* : *esimese* : *esimest* (první).

U neproduktivních deklinačních a konjugačních typů se objevuje vypouštění koncového vokálu, např. *tuul* : *tuule* : ***tuult*** (vítr), *meri* : *mere* : ***merd*** (moře), *seisa-n* : ***seis-ma*** (stát), *laula-n* : ***laul-ma*** (zpívat).

Existují také změny kmene, které se vyskytují jen u několika slov: např. *uks* : *ukse* : *ust* (dveře), *laps* : *lapse* : *last* (dítě), *jooksma* : *joos-ta* : *jookse-n* (běžet), *lumi* : *lume* : *lund* (sníh). Ty jsou vyvolány fonotaktickými omezeními, tvary **jooksta* nebo **lumd* by byly nepřipustné.

Jména

Jmenné kategorie

Jména lze skloňovat ve dvou číslech a čtrnácti pádech.

(Uvedeny jsou latinské názvy v české podobě a paralelně estonské názvy.)

	singulár ainsus	plurál mitmus
nominativ nimetav	tükk	tüki-d
genitiv omastav	tüki	tükki-de
partitiv osastav	tükki	tükke
illativ sisseütlev	tükki	tükki-de-sse
inessiv seesütlev	tüki-s	tükki-de-s
elativ seestütlev	tüki-st	tükki-de-st
allativ alaleütlev	tüki-le	tükki-de-le
adessiv alalütlev	tüki-l	tükki-de-l
ablativ alaltütlev	tüki-lt	tükki-de-lt
translativ saav	tüki-ks	tükki-de-ks
terminativ rajav	tüki-ni	tükki-de-ni
essiv olev	tüki-na	tükki-de-na
abessiv ilmaütlev	tüki-ta	tükki-de-ta
komitativ kaasütlev	tüki-ga	tükki-de-ga

Šipky naznačují, které kategorie užívají stejné kmeny: od GEN sg. vyjdeme při tvoření tvarů jednotného čísla od inessivu po komitativ a při tvoření nominativu pl., přičemž příslušnou koncovku připojíme ke genitivnímu kmeni (stejně tak i v případě illativu sg., pokud jej tvoříme pomocí koncovky *-sse*, v tabulce je uveden tzv. krátký illativ bez koncovky). Podobně použijeme tvar GEN. pl pro tvoření plurálových tvarů od inessivu po komitativ. Tvar GEN pl. můžeme až na výjimky odvodit z tvaru PART sg. podle následujícího pravidla: Jestliže partitiv sg. nemá koncovku nebo má koncovku *-d*, pak má genitiv pl. koncovku *-de*, jestliže partitiv sg. má koncovku *-t*, pak má genitiv pl. koncovku *-te*.

Konkrétní podoba kmene závisí na deklinačním typu (viz kapitola 3.3 Skloňovací vzory).

O tvoření illativu sg. a partitivu pl. podrobněji dále.

Koncovky čísla a pádů

Singulár nemá koncovku, plurál odlišíme pomocí koncovky *-de* nebo *-te*, která předchází koncovce pádu. V nominativu pl., genitivu pl. a partitivu pl. koncovka i podoba celého tvaru vyjadřují pád i číslo zároveň. Při označení $-\emptyset$ je kategorie pádu/čísla signalizována kmenovou obměnou, někdy není signalizována vůbec – tvary nominativu sg., genitivu sg. a partitivu sg. mohou být i navzájem shodné (např. *isa : isa : isa*).

	singulár ainsus	plurál mitmus
nominativ nimetav	$-\emptyset$	-d
genitiv omastav	$-\emptyset$	-de / -te
partitiv osastav	$-\emptyset$ / -t / -d	$-\emptyset$ / -id / -sid
illativ sisseütlev	-sse, $-\emptyset$	-sse
inessiv seesütlev	-s	-s
elativ seestütlev	-st	-st
allativ alaleütlev	-le	-le
adessiv alalütlev	-l	-l
ablativ alaltütlev	-lt	-de- / -te- + -lt
translativ saav	-ks	-ks
terminativ rajav	-ni	-ni
essiv olev	-na	-na
abessiv ilmaütlev	-ta	-ta
komitativ kaasäütlev	-ga	-ga

Příklady užití pádů

Gramatické pády: nominativ, genitiv, partitiv

Nominativ

může ve větě vystupovat jako:

- 1) subjekt věty

Buss tuleb kohe. Autobus přijede hned.

Mari kirjutab kirja. Mari píše dopis.

Piim on külmkapis. Mléko je v ledniče.

- 2) za určitých podmínek celkový (totální) objekt (pokud např. věta nemá myslitelný subjekt)

Prügi visatakse ära. Smetí se vyhodí.

Pane müts pähe. Vezmi si čepici.

- 3) predikativ (větný člen, který blíže specifikuje subjekt nebo udává nějakou jeho vlastnost)

Ilm on ilus. Počasí je krásné.

Minu õde on arst. Moje sestra je lékařka.

Meie oleme eestlased. My jsme Estonci.

Také se používá pro oslovení, např. *Tiit, tule siia!* Tiite, pojď sem!

Genitiv

může ve větě vystupovat jako:

- 1) přívlastek, rozvití následujícího jména (může jít o vlastnický vztah)

Indreku õde Indrekova sestra

minu raamat moje kniha

Eesti pealinn hlavní město Estonska

ema mure matčina starost

Euroopa ajalugu dějiny Evropy

- 2) za určitých okolností totální objekt (typicky, pokud věta má nebo může mít subjekt v nominativu)

Panin mütsi pähe. Vzal/a jsem si čepici.

Indrek ostis hea raamatu. Indrek koupil dobrou knihu.

- 3) subjekt infinitivních slovesných tvarů

minu isa kirjutatud kiri dopis napsaný mým otcem

see pole meie otsustada není na nás věc rozhodnout

- 4) často jako doplnění postpozic nebo prepozic

mere ääres u moře

linna kohal nad městem

tema järgi podle něj/ní

(viz kapitola o postpozicích a prepozicích)

Partitiv

může ve větě vystupovat:

- 1) jako tzv. partitivní objekt (v opozici k totálnímu objektu)

Mari luges raamatut. Mari četla knihu.

Kas sa mäletad mind? Pamatuješ si mě?

Ostsin õunu. Koupil/a jsem jablka.

Ära pane mütsi pähe! Neber si čepici!

- 2) jako tzv. partitivní subjekt (v existenciální větě, která vyjadřuje, že se něco někde nachází)

Põrandal vedeles prahti. Na podlaze se válelo smetí.

Tänaval on inimesi. Na ulici jsou lidé.

- 3) po číslovkách větších než jedna a dalších určeních množství

kaks aastat dva roky

kakskümmend tudengit dvacet studentů

palju aastaid mnoho let

hulk inimesi shluk lidí

Pády objektu

Z výše uvedeného vyplývá, že objekt může být v nominativu, genitivu nebo partitivu. Pro výběr správného pádu je nejprve třeba rozlišit, zda jde o partitivní nebo totální objekt. Partitivní objekt se vždy realizuje partitivem, zatímco totální objekt nominativem nebo genitivem.

partitivní objekt	totální objekt
PARTITIV sg. i pl.	NOMINATIV sg. i pl. GENITIV sg.

Partitivní objekt

Partitivní objekt se používá, pokud nelze říct, že objekt byl zasažen slovesným dějem celý. Tak je tomu např. ve větách, jejichž **děj může ještě pokračovat**:

*Mari luges raamatut*_{PART SG}. Mari četla knihu. (Kniha nemusela být dočtena.)

Podobně je tomu **při opakovaném ději**:

*Hommikuti loeb ta ajalehti*_{PART PL}. Ráno čítává noviny. (Jednotlivé konkrétní noviny mohou být dočteny, ale čtenář je zásobován stále novými, takže situace nekončí.)

Partitivní objekt je vždy **v záporných větách**, kde objekt také nemohl být jako celek zasažen slovesným dějem (pravděpodobně nebyl vůbec zasažen):

*Eile ei ostnud ta ajalehte*_{PART SG}. Včera si nekoupil/a noviny.

*Ära osta ajalehte*_{PART SG}! Nekupuj noviny!

Slovesným dějem nemohou být jako celek zasaženy také objekty, které vyjadřují **neurčité množství**, jsou např. látkové povahy a množství látky není ve větě blíže určeno, nebo odkazují na množinu:

*Ostsin õunu*_{PART PL}. Koupila jsem jablka. (Pro množinu, jejíž velikost není blíže specifikována, se používá partitiv plurálu.)

*Joo vett*_{PART SG}. Napij se vody. (Pro látku, jejíž množství není určeno, se používá partitiv singuláru.)

*Võta veel jäätist*_{PART SG}. Vem si ještě zmrzlinu.

Totální objekt

Pokud nemáme ani jeden z výše uvedených důvodů pro užití partitivního objektu, použijeme totální objekt:

*Homme ostan **ajalehe**_{GEN SG}.* Zítřa si koupím noviny. (Věta je kladná, děj lze považovat za dokonavý a objekt je určitelný co do množství, ohraničitelný.)

*Ostan **kaks**_{NOM SG} **pudelit vett**.* Koupím dvě láhve vody. (Množství je specifikováno.)

*Jätsin **rahakoti**_{GEN SG} **koju**.* Nechal/a jsem peněženku doma.

U totálního objektu se musíme rozhodnout, jakou konkrétní formu bude mít (NOM sg., GEN sg., NOM pl.)

V singuláru může být totální objekt **v nominativu nebo genitivu, v plurálu** je totální objekt vždy **v nominativu**.

Pro totální objekt uijeme **genitiv**, pokud je ve větě i nominativní subjekt:

*Indrek tegi **ettepaneku**_{GEN SG}.* Indrek představil návrh. (*Indrek_{NOM}* je subjekt)

Nominativ použijeme, pokud věta logický subjekt nemá (např. je sloveso v impersonálu nebo imperativu):

***Ettepanek**_{NOM SG} **kiideti heaks**.* Návrh byl schválen.

*Pane **müts**_{NOM SG} **pähe!*** Nasaď si čepici!

Totální objekt v plurálu je vždy **v nominativu** (ať už ve větě je nebo není subjekt v nominativu):

*Jätsin **võtmed**_{NOM PL} **koju**.* Nechal/a jsem klíče doma. (nevyjádřené *mina* „já“ je subjekt)

*Osta **ajalehed**_{NOM PL}!* Kup noviny!

***Ettepanekud**_{NOM PL} **kiideti heaks**.* Návrhy byly schváleny.

Nominativ sg. se pro objekt používá také se základními číslovkami většími než 1:

*Osta **kaks**_{NOM} **kilo õunu!*** Kup dvě kila jablek!

*Ostsin **kolm**_{NOM} **kilo**.* Koupil/a jsem tři kila.

Číslovka jedna (*üks*) se naopak chová jako obvyklá jména v singuláru, tj. ve funkci totálního objektu může být v genitivu nebo nominativu:

*Ostsin **ühe**_{GEN} **kilo maasikaid**.* Koupil/a jsem jedno kilo jahod.

*Osta **üks**_{NOM} **kilo maasikaid!*** Kup jedno kilo jahod.

(I číslovky mohou být partitivním objektem: *Ma ei ostnud **kahte**_{PART SG} **pakki piima**.* Nekoupil/a jsem dvě krabice mléka.)

Existují slovesa, u nichž je použití totálního pádu téměř vyloučené nebo jen okrajové. Tato slovesa vyjadřují city, pocity a jiné děje, které vyjadřují nějaký probíhající proces, např. *armastama* „milovat“, *imetlema* „obdivovat“, *kiitma* „chválit“, *kuulama* „poslouchat“, *mängima* „hrát“, *nautima* „užívat si“, *ootama* „čekat“, *otsima* „hledat“, *taipama* „chápat“, *taotlema* „ucházet se“, *teadma* „vědět“, *uurima* „zkoumat“, *vaatama* „dívat se“, *vihkama* „nenávidět“, *vältima* „vyhýbat se“. Tato slovesa tedy obvykle mívají objekt v partitivu, např. *tean seda* „vím to“, *vaatame jalgpalli* „díváme se na fotbal“.

Podobně jako objekt se chovají některá určení míry, která nejsou ve větě objektem ale příslovečným určením:

Ootasin teda kaks_{NOM} tundi. Čekala jsem na něj/ni dvě hodiny.

Ma ei oleks oodanud tundigi_{PART} Já bych nečekal/a ani hodinu.

Suusatasin viis_{NOM} kilomeetrit. Ujel/a jsem na lyžích pět kilometrů.

Lokální pády

	směrové (směrem k, do, na)	statické	odlukové (směrem z, od)
Vnitřní	illativ -sse/ -Ø	inessiv -s	elativ -st
Vnější	allativ -le	adessiv -l	allativ -lt

U lokálních pádů se obvykle za primární považuje vyjádření lokality, ale mají i další funkce. Role má mezi sebou šest lokálních pádů rozděleno tak, jak naznačuje výše uvedená tabulka. Vnitřní lokalita obvykle znamená nacházení se v prostoru vymezeném daným jménem, v jeho rámci (např. v místnosti, ve váze, ve městě), zcela nebo i jen částečně (srov. tužka je v zásuvce a květina je ve váze). Také může odkazovat na těsný kontakt, kdy oddálení z dané lokality je nepravděpodobné (např. nápis vyškrábaný na stěně). Vnější lokalita odkazuje spíše na nacházení se vně daného objektu (na stole, na ledničce) nebo odkazuje na volnější kontakt (obraz je na stěně).

Vnitřní a vnější lokalita může být u daného slova konstruována v estonštině jinak, než by český mluvčí předpokládal, např. slovo „zahraničí“ *välismaa* je složeno s pomocí slova *maa* „země“, je tedy konstruováno spíše jako plocha než jako prostor schopný pojmut objekt, proto se použije s vnějšími lokálními pády, např. *välismaale* „do zahraničí“.

Jak pro vnitřní, tak pro vnější lokalitu jsou vždy k dispozici statický pád (pro nacházení se v lokalitě bez pohybu, beze změny) a dva směrové (směrem tam a směrem od).

Může jít o velmi konkrétní místní lokalitu, ale také o časovou nebo v jiném smyslu abstraktní lokalitu. Způsoby přenesení významu nelze vždy odhadnout a je třeba si na ně zvyknout. V některých případech je užití ustálené, např. s názvy měsíců se používají vnitřní lokální pády (*veebruaris* „v únoru“), s názvy dnů vnější (*teisipäeval* „v úterý“). Navíc mohou mít lokální pády i další využití.

Illativ

je vnitřní lokální pád vyjadřující směr (do, k):

Sõidame linna. Jedeme **do** města.

Unustasin võtmed koju. Zapomněl/a jsem klíče **doma**. (klíče zůstaly doma, v estonštině je situace konstruována jako směrová)

Mees vajus mõttesse. Muž upadl **do** zamyšlení.

Indrek on armunud Marisse. Indrek je zamilovaný **do** Mari.

Tõlgime selle eesti keelde. Přeložíme to **do** estonštiny.

S illativem se pojí např. také slovesa *puutuma* „dotýkat se, týkat se“ (*nendessee see ei puutu* „to se jich netýká“), *nakatuma* „nakazit se, chytit nemoc“ (*nakatuma grippi* „nakazit se chřipkou“), *suhutama* „vztahovat se“ (*uuendussee skeptiliselt suhutama* „skepticky se stavět k inovaci“), *uskuma* „věřit“ (*uskuma tulevikku* „věřit v budoucnost“).

Allativ

je vnější lokální pád vyjadřující směr (k, do):

Sõidame välismaale. Jedeme **do** zahraničí.

Järgnege mulle. Pojdte **za** mnou.

Allativ může označovat také adresáta:

Ütle mulle. Řekni **mi**.

Mari saatis emale kirja. Mari poslala **matce** dopis.

V případě člověka vyjadřuje allativ také pocit:

Mulle meeldib roheline värv. Líbí se **mi** zelená.

Mihkel on Indrekule kade. Mihkel závidí **Indrekovi**.

S allativem se používají např. slovesa *meenuma* „vzpomenout si“ (*mulle meenus isa* „vzpomněl jsem si na otce / připomněl se mi otec“) nebo *alla kirjutama* „podepsat se“ (*alla kirjutama lepingule* „podepsat dohodu“).

Inessiv

je vnitřní lokální pád vyjadřující nacházení se v místě, v čase, v situaci:

Elame linnas. Bydlíme **ve městě**.

Olen sündinud märtsis. Narodil/a jsem se **v březnu**.

Mihkel on depressioonis. Mihkel je **v depresi**.

Dále lze užít inessiv např. v těchto spojeních:

Kahtlen selles. Pochybuji o tom.

Olen selles veendunud. Jsem o tom přesvědčen/a.

Adessiv

je vnější lokální pád vyjadřující nacházení se na místě, v čase, v situaci:

Nad elavad välismaal. Žijí **v zahraničí**.

Neljapäeval tuleb ta külla. **Ve čtvrtek** přijde na návštěvu.

V posesivní větě vyjadřuje adessiv vlastnictví nebo náležení k někomu/něčemu:

Nendel on kaks last. Mají dvě děti.

Meil ei ole autot. Nemáme auto.

Tal on ilus nägu. Má krásnou tvář.

Adessivem lze také vyjádřit, kdo nebo co bylo zasaženo dějem, v češtině takovému užití odpovídá dativ:

Ema pesi lastel jalgu. Matka (u)myla dětem nohy.

See on tal lubatud. Má to dovoleno. (Je mu/jí to dovoleno)

Nad sõid mul leiva ära. Snědli mi chleba.

Dále lze adessiv užít také např. takto:

faktidel põhinev zakládající se na faktech

Elativ

je vnitřní lokální pád vyjadřující směr (z, od):

Tulen koolist kell kolm. Přijdu **ze školy** ve tři.

Pood on lahti kella seitsmest. Obchod má otevřeno **od sedmi**.

Elativ se používá také ve větách vyjadřujících změnu, posun z jednoho stavu do jiného:

toibuma minestusest vzpamatovat se **z mdloby**

temast tuleb õpetaja bude **z něj/ní** učitel/ka

Může vyjadřovat také přerušení, konec situace:

Ta jäi rahast ilma. Zůstal/a bez peněz.

Ta loobus sellest ideest. Vzdal se té myšlenky.

Elativ lze použít pro vyjádření původu, materiálu, důvodu:

puust mänguasi hračka **ze dřeva** / dřevěná hračka

šokolaad Eestist čokoláda **z Estonska**

murest murtud žalem (z žalu) zlomený

Elativ se používá také ve srovnání:

minust noorem mladší než já (ode mne mladší)

Může odkazovat na příslušnost k určité množině:

üliõpilasest poeg chlapec, který je studentem

kolm nendest raamatust tři z těchto knih

tal on itaallases mees její muž je Ital

Elativem lze vyjádřit také téma, námět:

Räägi mulle sellest asjast veidi rohkem. Řekni mi o té záležitosti trochu víc.

Sellest ma ei saa aru. Tomu nerozumím.

S elativem lze použít slovesa *olenema*, *sõltuma* „záležet na“ (*oleneb/sõltub ilmast* „záleží na počasí“), *unistama* „snít“ (*unistama armastusest* „snít o lásce“), *vaikima* „mlčet“ (*vaikima minevikust* „mlčet o minulosti“), *väsima* „unavit se“ (*tööst väsima* „unavit se prací“), *osa võtma* „účastnit se“ (*seminarist osa võtma* „účastnit se semináře“).

Ablativ

je vnější lokální pád vyjadřující směr (od):

Nad saabuvad välismaalt homme. Přijedou ze zahraničí zítra.

Používá se také na označení zdroje nebo původu (spíše životného):

Kuulsin seda naabrilt. Slyšel/a jsem to od souseda.

Laenasin Marilt raamatu. Půjčil/a jsem si od Mari knihu.

Další pády

Z dalších pádů se hojně používá translativ a komitativ, zbylé pády (terminativ, essiv, abessiv) se vyskytují méně často.

Translativ

vyjadřuje stav, do něhož se něco dostalo/dostává/dostane:

Mihkel jäi haigeks. Mihkel onemocněl.

Ta muutus kurvaks. Zesmutněl/a.

Vyjadřuje také účel:

Vajame õhku hingamiseks. K dýchání potřebujeme vzduch.

See vesi on joomiseks. Ta voda je k pití.

Používá se také k označení termínu, časové hranice nebo určení „na jakou dobu“:

Teeme selle homseks ära. Doděláme/dokončíme to do zítřka.

Koosolek määrati reedeks. Schůze byla určena na pátek.

Jääme välismaale kaheks nädalaks. Zůstaneme v zahraničí dva týdny.

Translativ se používá také se slovesy *osutama* „ukázat se (nějakým)“ (*oletus osutus õigeks* „předpoklad se ukázal správným“) nebo *valmistuma* „připravovat se“ (*valmistuma eksamiks* „připravovat se na zkoušku“).

Terminativ

vyjadřuje hranici, okraj:

Põld ulatus metsani. Pole dosahovalo k lesu.

Pood on lahti kella seitsmeni. Obchod je otevřený do sedmi.

Temperatuur langes kolme kraadini. Teplota klesla ke třem stupňům.

Essiv

vyjadřuje stav nebo roli:

Ta on siin õpetajana. Je tu učitelem.

Ta lamas haigena voodis. Ležel/a nemocný/á v posteli.

Essiv lze použít se slovesy *töötama* „pracovat (jako)“ (*töötab arstina* „pracuje jako lékař“), *näima* „vypadat“ (*ta näib vanemana* „vypadá starší“), *tunduma* „zdát se“ (*ruum tundus suuremana* „prostor se zdál větší“).

Abessiv

vyjadřuje nedostatek, nepřítomnost:

kohv piimata káva bez mléka
prillideta mees muž bez brýlí

Komitativ

vyjadřuje doprovod, společníka:

Jüri läheb Mariga kinno. Jüri jde do kina s Mari.
Nad lähevad välismaale lastega. Jedou do zahraničí s dětmi.
Temaga ma ei suhtle. S ním/ní se nebavím.

Komitativem se vyjadřuje také prostředek nebo způsob:

Tulen rongiga. Přijedu vlakem.
Joonistas pliatsiga. Kreslil/a tužkou.

Komitativ může vyjadřovat také způsob nebo stav:

Vaatas meid mõtliku näoga. Podíval/a se na nás zamyšleným pohledem.

Dále lze komitativ použít následovně pro časové určení:

Ta kirjutas essee kahe tunniga. Napsal/a esej za dvě hodiny (během dvou hodin).
Kahe nädalaga võttis ta kümme kilo alla. Za dva týdny zhubl/a deset kilo.

Používá se také se slovesy *kattuma* „pokrýt se, být pokrytý“ (*taevas kattus pilvedega* „nebe se pokrylo mraky“), *piirduma* „omezovat se (na)“ (*ta piirdus paari näitega* „omezil se na několik příkladů“), *sarnanema* „podobat se“ (*tütar sarnaneb emaga* „dcera se podobá matce“), *tegelema* „zabývat se (čím)“ (*ta tegeleb spordiga* „věnuje se sportu“), *hakkama saama* „vyrovnat se, zvládnout“ (*sellega ma ei saa hakkama* „to nezvládnou“).

Čtyři posledně uvedené pády (terminativ, essiv, abessiv a komitativ) se od ostatních pádů liší v tom, že ve jmenné frázi přibírá pádovou koncovku pouze poslední, řídicí člen fráze, předchozí přívlasky jsou ve tvaru genitivu (genitivního kmene) sg. nebo v pl.:

tulen järgmise rongiga přijedu příštím vlakem
raamat ilusate värviliste piltidega kniha s krásnými barevnými obrázky
ilma suuremate kahtlusteta bez větších pochybností
nii bussi kui rongiga jak autobusem, tak i vlakem

S ostatními pády atribut kongruuje v čísle i pádě, např. *kõikides väiksemates linnades* „ve všech menších městech“, *erinevateks eesmärkideks* „k různým cílům“.

S terminativem, abessivem a komitativem lze také užít prepozice (*kuni* „až do“, *ilma* „bez“, *koos* „s“), které mají stejný význam jako pády samotné:

kuni Tallinnani až do Tallinnu

ilma mütsita bez čepice

koos sõpradega spolu s přáteli

Skloňovací vzory

Skloňovací vzory jsou zde odlišeny v první řadě s ohledem na volbu pádových koncovek. Jako pravidelné vzory jsou označeny ty početné, které obvykle bývají také méně komplikované. Za nepravidelné jsou zde považovány vzory, podle kterých se skloňuje omezená skupina slov a které jsou většinou také složitější. Hranice mezi pravidelnými a nepravidelnými vzory ale není ostrá. I podle pravidelných vzorů se mohou skloňovat slova, která mají neproduktivní změny kmene, pravidelnost a nepravidelnost nelze jednoznačně oddělit.

Tabulky u jednotlivých vzorů uvádějí kritické pádové tvary, ostatní pádové tvary už lze od těchto odvodit. V textech pod tabulkami jsou okomentovány specifické kmenové změny a tvoření obtížných pádů illativu sg. a partitivu pl.

Pravidelné vzory

Vzor tund

(slova o jedné dlouhé slabice a končící na konsonant)

NOM	'tund	
GEN	tunni	'tundide
PART	'tundi	'tunde / 'tundisid
ILL	'tundi / tunnise	

Slova skloňovaná podle tohoto vzoru podléhají střídání stupňů. Nominativ a partitiv jsou silné, genitiv slabý. K tvaru nominativu se přidává kmenový vokál, kterým může být *i*, *u*, *a*, *e* (srov. 'paks : paksu : paksu, 'päev : päeva : 'päeva, 'järv : järve : 'järve), slova

cizího původu, zejména ta později přejatá, mívají **i** (srov. např. *'link : lingi : 'linki, 'spämm : spämmi : 'spämmi*).

Illativ se tvarem shoduje s partitivem. Lze tvořit i illativ s koncovkou *-sse*. V partitivu plurálu se mění koncový vokál kmene, někdy je možné tvořit i partitiv plurálu s koncovkou *-sid* (u některých slov se však tato varianta užívá málo nebo vůbec).

Stejně se skloňují slova o více slabikách s přízvukem na konci (např. *šoko 'laad : šokolaadi : šoko 'laadi*) a slova s příponou *-kond* (např. *perekond : perekonna : perekonda*).

Střídání stupňů může být prosodické (např. *'kool : kooli : 'kooli, 'kass : kassi : 'kassi*), dále může jít o střídání délky konsonantů a prosodie slabiky (*'riik : riigi : 'riiki, 'poiss : poisi : 'poissi*) nebo o nepravidelné střídání kvalitativní (např. *kuld : kulla : kulda, leib : leiva : leiba*). Méně obvyklé proměny kmene a způsob zápisu mají slova *aeg : aja : aega, aed : aia : aeda, poeg : poja : poega*. Složitější kvalitativní změny kmene mají např. *pood : poe : poodi, mood : moe : moodi, praad : prae : praadi, jõud : jõu : jõudu*.

Ke vzoru *tund* lze zařadit i několik jmen, která jsou výjimečná tím, že končí na diftong, např. *'lai : laia : 'laia, 'sai : saia : 'saia, 'õu : õue : 'õue*.

Pozor na **plurálové tvary některých slov**:

poiss (GEN *poisi*, PART *poissi*), GEN pl. *poiste* (odtud pak další tvary *poistega, ...*)

koer (*koera, 'koera*), GEN pl. *koerte* (*koertega, ...*)

nael (*naela, 'naela*), GEN pl. *naelte* (*naeltel, ...*)

hein (*heina, 'heina*), GEN pl. *heinte* (*heintest, ...*)

õun (*õuna, 'õuna*), GEN pl. *õunte* (*õuntes, ...*)

Je možné tvořit i tvary pravidelně podle výše uvedeného vzoru **tund**, např. *'poissidega, 'koeradega, ...*, ale ty se používají spíše zřídka.

Vzor isa

(slova o dvou krátkých slabikách)

NOM	isa	
GEN	isa	isade
PART	isa	isasid
ILL	isasse	

Nominativ, genitiv a partitiv jsou homonymní.

Některá slova mohou mít i krátký illativ (tvořený s pomocí geminace kmenového konsonantu), např. *abi : appi, elu : ellu,aju : ajju, ida : itta*, krátký illativ však není možný u velké části jmen tohoto typu.

Partitiv pl. může být u některých slov i krátký (tvořený výměnou vokálu), např. *sõna : sõnasid ~ sõnu, vana : vanasid ~ vanu, maja : majasid ~ maju, huvi : huvisid ~ huve*, obvykle (pravidelně) se ale tvoří s koncovkou *-sid*.

Vzor seminar

(víceslabičná slova, jejichž genitiv končí na dvě krátké slabiky)

NOM	seminar	
GEN	seminari	seminaride
PART	seminari	seminare
ILL	seminari / seminarisse	

Takto se skládají víceslabičná slova cizího původu, pokud jsou jejich koncové slabiky krátké, např. *apelsin, mikrofon, fenomen, elektron, narkootikum*, a slova s příponou *-tar*, např. *kuningatar, sõbratar, tšehhtar*.

Genitiv sg. a partitiv sg. jsou homonymní. Illativ sg. může být s nimi shodný nebo může přibrat koncovku *-sse*.

Vzor pere a tubli

NOM	pere		NYYOM	tubli	
GEN	pere	perede	GEN	tubli	tublide
PART	peret	peresid	PART	tubliti	tublisid
ILL	peresse		ILL	tublisse	

Ke vzoru **pere** patří slova o dvou krátkých slabikách zakončená na *-e* (např. *vale, kõne, kere*) a slova s příponou *-nna* (např. *sõbranna*). Illativ sg. může být u vzoru *pere* i krátký, např. *perre*.

Ke vzoru **tubli** patří dvouslabičná slova bez kmenové alternace, jejichž přízvučná slabika není důrazná, dále např. *preili, proua, juuli*.

Vzor luu

(slova o jedné slabice končící na dlouhý vokál nebo diftong, počítáno od přízvuku)

NOM	luu	
GEN	luu	luude
PART	luud	luid / luusid
ILL	luusse	

V partitivu sg. je koncovka *-d*. Illativ se tvoří koncovkou *-sse*, některá slova mají kromě něj ještě speciální tvar illativu – *maa : maha, suu : suhu, pea : pähe*. Jednoslabičných slov této skupiny je jen několik. Stejně se skloňují také slova cizího původu s přízvukem na konci, např. *idee, essee, kakao*.

Některá slova mají jen jednu ze dvou zmíněných variant partitivu pl. Variantu *-id* mohou mít jednoslabičná slova končící na *-aa, -oo, -uu, -öö* (*maa : maid, luu : luid, ...*) a slova cizího původu končící na *-ee* (*idee : ideid, essee : esseid*). Jen variantu *-sid* mají ostatní, např. *või : võisid, kakao : kakaosid*.

Slova *hea* a *pea* mají specifický tvar partitivu pl.: *häid, päid*.

Vzor pilet

NOM	pilet	
GEN	pileti	piletite
PART	piletit	pileteid
ILL	piletisse	

K nominativu se přidává kmenový vokál, kterým může být **i, u, a** (srov. *väljak : väljaku : väljakut, tänav : tänav : tänavat*), slova končící v nominativu na *-k* mívají **u**, slova končící na *-v* mívají **a**.

Slova s kmenovým vokálem **i** mají v partitivu pl. zakončení *-eid*. V ostatních případech se použije koncovka *-id* obvyklým způsobem.

Stejně se chovají dvouslabičná slova končící na vokál, ale jen pokud má jejich první slabika důraznou intonaci, např. *aasta, haige* (srov. se skloňováním *tubli* nebo *pere* výše).

Dále se takto skloňují slova s derivační příponou *-tu* (*ohutu* ‚neškodný‘, *värvitu* ‚bezbarvý‘, *tundmatu* ‚neznámý‘), s příponou *-v* (*tugev*, *terav*, *põnev*), s příponou *-kas* (*poolakas*, *liblikas*), s příponou *-ur* (*sõdur*, *juuksur*). Také sem patří slova s příponou *-ne*, pokud je před ní konsonant (např. *eilne*, *raudne*), která v kmeni mění *-ne* na *-se-*.

NOM	'aasta	
GEN	'aasta	'aastate
PART	'aastat	'aastaid
ILL	'aastasse	

NOM	ohutu	
GEN	ohutu	ohutute
PART	ohutut	ohutuid
ILL	ohutusse	

NOM	tugev	
GEN	tugeva	tugevate
PART	tugevat	tugevaid
ILL	tugevasse	

NOM	liblikas	
GEN	liblika	liblikate
PART	liblikat	liblikaid
ILL	liblikasse	

NOM	juuksur	
GEN	juuksuri	juuksurite
PART	juuksurit	juuksureid
ILL	juuksurisse	

NOM	eilne	
GEN	eilse	eilsete
PART	eilset	eilseid
ILL	eilsesse	

Patří sem i slova s příponou *-ik*, pokud přípona není pod přízvukem (o slovech s touto příponou i dále):

NOM	õpik	
GEN	õpiku	õpikute
PART	õpikut	õpikuid
ILL	õpikusse	

Některá adjektiva mají kmenové rozšíření *-da*. Jde o adjektiva, která končí na *-e* a mají první slabiku krátkou, dále např. *hele*, *tume*, *kole*.

NOM	pime	
GEN	pimed a	pimed a te
PART	pimed a t	pimed a id
ILL	pimed a sse	

U slov končících na *-r*, *-l*, *-s*, *-n*, *-v* se často vypouští předchozí vokál:

NOM	number		NOM	mantel		NOM	tähtis	
GEN	numbri	numbrite	GEN	mantli	mantlite	GEN	tähtsa	tähtsate
PART	numbrit	numbreid	PART	mantlit	mantleid	PART	tähtsat	tähtsaid
ILL	numbrisse		ILL	mantlisse		ILL	tähtsasse	

Dále vypouští vokál např. slova *kohver*, *korsten*, *kuulus*, *hirmus*, *rõõmus* a přítomná participia *jooksev*, *laulev*, *maitsev* aj.

Vzor *sinine* a *inimene*

NOM	sinine		NOM	inimene	
GEN	sinise	siniste	GEN	inimese	inimeste
PART	sinist	siniseid	PART	inimest	inimesi
ILL	sinisesse		ILL	inimesesse	

Tímto způsobem se skloňují slova zakončená v nominativu na *-ne* (vyjma těch, u nichž je před *-ne* konsonant, srov. skloňování adjektiva *raudne* výše). V partitivu plurálu se přiklání k tvaru na *-seid* nebo tvaru na *-si*, některá slova mohou mezi těmito možnostmi kolísat.

Vzor *sinine* je rozšířenější, přiklání se k němu kratší slova, dvou- až tříslabičná (počítáno i od vedlejšího přízvuku), např. *vaene* : *vaeseid*, *kollane* : *kollaseid*, *vastastikune* : *vastastikuseid*, *šokolaadine* : *šokolaadiseid*. Výjimečná jsou dvouslabičná slova *teine* : *teisi* a *naine* : *naisi*.

Ke vzoru *inimene* se přiklání slova s derivačními příponami *-lane*, *-line*, *-mine*, *-kene*, např. *norrallane* : *norralsi*, *oluline* : *olulisi*, *õppimine* : *õppimisi*, *lapsekene* : *lapsekesi*.

Některá slova mohou mít oba tvary, např. *eestlane* : *eestlaseid* ~ *eestlasi*.

Vzor küpsis a saladus

NOM	küpsis		NOM	saladus	
GEN	küpsise	küpsiste	GEN	saladuse	saladuste
PART	küpsist	küpsiseid	PART	saladust	saladusi
ILL	küpsisesse		ILL	saladusse	

Podobně jako slova zakončená *-ne* se chovají i slova zakončená na *-s*. Partitiv plurálu končící na *-seid* je typický pro slova kratší (neodvozená) slova, partitiv plurálu končící na *-si* pro slova delší. Slova odvozená derivačnými příponami *-us*, *-is*, *-likkus*, *-matus* mívají v partitivu *-si*, např. *luuletus* : *luuletusi*, *tagatis* : *tagatisi*. U některých slov jsou možné oba tvary, např. *kursus* : *kursusi* ~ *kursuseid*.

U těchto vzorů se v illativu sg. může vypouštět slabika *-se-*, např. *realiseerimisesse* i *realiseerimisse*, *kinnisesse* i *kinnisse*.

Vzor õnnelik

NOM	õnnelik	
GEN	õnneliku	õnnelike/ õnnelikkude
PART	õnnelikku	õnnelikke
ILL	õnnelikku / õnnelikusse	

Tímto způsobem se skloňují slova, která mají příponu *-ik*, *-lik*, *-stik*, *-mik*, *-nik*, *-dik*, *-ndik*, *-rik*, *-vik* pod vedlejším přízvukem. Dochází ke kmenovým alternacím (nominativ a partitiv jsou silné, genitiv slabý). Plurálové tvary lze tvořit z delší i kratší varianty genitivu pl., např. *õnnelikel* ~ *õnnelikkudel*, *õnnelikega* ~ *õnnelikkudega*, obvyklejší je kratší varianta.

Není-li přípona přízvučná, slovo se skloňuje bez kmenové změny jako jiná víceslabičná slova, srov. výše *õpik* : *õpiku* : *õpikut* : *õpikute* : *õpikuid*. Přípona bývá přízvučná u víceslabičných slov (v genitivu čtyři a více slabik). U slov, která mají v genitivu tři slabiky, záleží na tom, zda je první slabika pod hlavním přízvukem důrazná, nebo není, proto např. *'ohtlik* : *ohtliku* : *'ohtlikku*, ale *lapsik* : *lapsiku* : *lapsikut*. Kolísání se u těchto slov objevuje, ale z hlediska normy jde v případě některých slov o chybu (přidání *-t* v partitivu

tam, kde by měla být kmenová změna). Dvojí tvary jsou povolené např. u slov *ümbrik* nebo *politseinik*.

Nepravidelné vzory

Vzor suur

NOM	suur	
GEN	suure	suurte
PART	suurt	suuri
ILL	suuresse / suurde	

Takto se skloňuje uzavřená skupina slov, která mají kmenový vokál *-e* (např. *keel, meel, noor, pool, seen, saar*). Illativ je možné tvořit i specifickým způsobem, koncovkou *-de*: *suur : suurde, keel : keelde*.

Partitiv pl. je vždy jen krátký (tvořený výměnou *e > i*).

Vzor uus

NOM	uus	
GEN	uue	uute
PART	uut	uusi
ILL	uuesse / uude	

Způsob skloňování je stejný jako u vzoru **suur**, navíc mají tato slova specifickou kmenovou změnu (srov. skloňování slova *uus*).

Analogicky ke skloňování slova *uus* se skloňují číslovky *viis : viie, kuus : kuue* nebo adjektivum *täis : täie*. Podobně, ale s obměnou *s : n* v kmeni např. *küüs (nehet) : küüne : küünt : küunte : küüsi, lääs (západ) : lääne : läänt*.

Vzor käsi

NOM	käsi	
GEN	käe	käte
PART	kätt	käsi
ILL	käesse / kätte	

Podobně se chová i několik dvouslabičných slov zakončených na *-si*, kromě *käsi* např. *mesi : mee : mett, tōsi : tōe : tōtt, süsi : söe : sütt, vesi : vee : vett*.

Krátký illativ těchto slov má geminátu: *kätte, vette*.

Vzor nali a sõber

NOM	nali	
GEN	nalja	'naljade
PART	'nalja	'nalju / 'naljasid
ILL	'nalja / naljasse	

NOM	sõber	
GEN	sõbra	'sõprade
PART	'sõpra	'sõpru / sõprasad
ILL	'sõpra / sõbrasse	

Tvary jsou obdobné vzoru **tund**, jen kmenové změny jsou specifitější.

Dále např. *kiri : kirja, tühi : tühja, kuri : kurja, kuhi : kuhja, soe : sooja, ahi : ahju* nebo *põder : põdra : põtra, puder : pudru : putru*.

Podle dalších čtyřech vzorů (*nimi, meri rida, habe*) se skloňují slova o dvou krátkých slabikách, mají kmenové změny nebo jiné odlišnosti vzhledem k pravidelnému vzoru **isa**:

Vzor nimi

NOM	nimi	
GEN	nime	nimede
PART	nime	nimesid
ILL	nimesse	

Omezená skupina slov, u nichž při skloňování dochází ke změně kmenového vokálu *i* : *e*, dále např. *suvi*, *tüvi*.

Vzor meri

NOM	meri	
GEN	mere	merede
PART	merd	meresid
ILL	meresse	

Opět se jedná o omezenou skupinu slov. Oproti předchozí skupině je specifický partitiv sg., který má koncovku *-d*, a předchozí vokál *-e-* je vypuštěn. Dále sem patří *mõni* : *mõne* : *mõnd*, *veri* : *vere* : *verd*, *tuli* : *tule* : *tuld*, *uni* : *une* : *und*, *lumi* : *lume* : *lund*.

Některá slova mohou mít i krátký illativ, tvořený geminací: *tulle*, *merre*, *lumme*.

Slovo *mõni* má dva paralelní tvary partitivu sg. *mõnd* ~ *mõnda* a illativu sg. *mõnesse* ~ *mõnda*.

Vzor rida

NOM	rida	
GEN	rea	ridade
PART	rida	ridasid
ILL	reasse / ritta	

Některá dvouslabičná slova se dvěma krátkými slabikami mohou mít nepravidelné (neproduktivní) kmenové změny (viz *Kvalitativní střídání stupňů*). Při vypadnutí kme-

nového konsonantu se snižují okolní vokály, pokud to jsou to vokály vysoké (u > o, ü > ö, i > e) Dále sem patří např. slova *ōde* : *ōe* : *ōde*, *tuba* : *toa* : *tuba*, *lugu* : *loo* : *lugu*, *sada* : *saja* : *sada*, *sōda* : *sōja* : *sōda*, také *mägi* : *mäe* : *mäge*, *jōgi* : *jōe* : *jōge* (i se mění na e jako u dvou předchozích vzorů). Tyto změny jsou neproduktivní, existují slova, u kterých k nim nedochází (např. *ida* : *ida* : *ida* podle vzoru *isa*), a slova, která od nich ustupují (slovo *pidu* se skloňuje dvěma možnými způsoby: *pidu* : *peo* : *pidu* nebo *pidu* : *pidu* : *pidu*).

Illativ může být krátký (tvořený geminací) i dlouhý: *jōkke* ~ *jōesse*, *sōtta* : *sōjasse*.

Vzor habe

NOM	habe	
GEN	habeme	habemete
PART	habet	habemeid
ILL	habemesse	

Jde o omezenou skupinu substantiv. Kmenové rozšíření *-me-* se neobjevuje v partitivu sg. Patří sem např. slova *ase* : *aseme*, *ese* : *eseme*, *side* : *sideme*, *vare* : *vareme* a částečně i *süda* s výjimečným skloňováním *süda* : *südame* : *südant* : *südamesse* : *südamete* : *südameid*.

(Následující vzory mohou mít netypické střídání stupňů – genitiv je v silném stupni, nominativ a partitiv ve slabém stupni.)

Vzor hammas

NOM	hammas	
GEN	hamba	hammaste
PART	hammast	hambaid
ILL	hambasse	

Dále např. *kallas* : *kalda* : *kallast*, *lammas* : *lamba* : *lammast*, *koobas* : *'koopaa* : *koobast*, *ratas* : *'ratta* : *ratast*, *varas* : *varga* : *varast*.

Vzor tütar

NOM	tütar	
GEN	'tütre	tütarde
PART	tütart	tütreid
ILL	'tütesse	

Omezená skupina slov, která mají v nominativu na konci *-l*, *-n*, *-r*. Předchozí vokál se vypouští. Partitiv je založen na stejném kmeni jako nominativ (podobně jako u vzorů *hammas* a *habe*). Dále např. *aken* : *akna* : *akent*, *küünal* : *'küünla* : *küünalt*. Slova mají kmenovou změnu (podobně jako u vzoru *hammas*), srov. *kannel* : *kandle* : *kannelt*.

Vzor mõte

NOM	mõte	
GEN	'mõtte	mõtete
PART	mõtet	'mõtteid
ILL	'mõttesse	

Dále např. *komme* : *kombe* : *kommet*, *saade* : *'saate* : *saadet*, *tõlge* : *'tõlke* : *tõlget*, *riie* : *riide* : *riiet*. Proměna kmene je obdobná jako u vzorů *hammas* a *tütar*.

Střídání stupňů může být pouze prosodické (*mõte* : *mõtte* : *mõtet*, *ratas* : *ratta* : *ratast*), může jít o současné střídání prosodické a střídání délky kmenového konsonantu (*saade* : *saate* : *saadet*, *liige* : *liikme* : *liiget*, *koobas* : *koopa* : *koobast*) nebo střídání kvalitativní (*kallas* : *kalda* : *kallast*, *komme* : *kombe* : *kommet*, *kannel* : *kandle* : *kannelt*).

Vzor liige

NOM	liige	
GEN	liikme	liikmete
PART	liiget	liikmeid
ILL	liikmesse	

Patří sem některá slova, která se chovají podobně jako předchozí typu *mõte* a zároveň mají kmenové rozšíření podobně jako vzor *habe : habeme*. Dále např. *aste : astme : astet, iste : istme : istet, mitu : mitme : mitut, võti : võtme : võtit* (tato slova nemají střídaní stupňů).

Tvary illativu

Illativ lze tvořit

- 1) přidáním koncovky *-sse* (ke genitivnímu kmeni)
- 2) tzv. krátký, který spočívá v kmenové změně

Illativ s koncovkou *-sse* lze teoreticky vytvořit od kteréhokoli jména, krátký jen od některých. Jména, která mohou utvořit krátký tvar illativu, ho užívají spíše než illativ na *-sse*, který u nich může znít uměle. Někdy je možné tvořit a používat oba tvary, až na výjimky pak mívají oba tvary stejný význam a lze je užít ve stejném kontextu.

Tvoření krátkého illativu

- 1) ILL sg. je homonymní s PART sg.

Jedná se o slova, která mají střídání stupňů, kdy nominativ je silný a genitiv slabý. Illativ je pak stejně jako partitiv v silném stupni:

NOM sg.	GEN sg.	PART sg.	ILL sg.
'tund	tunni	'tundi	'tundi
'kauss	kausi	'kaussi	'kaussi
'linn	linna	'linna	'linna
ro 'maan	romaani	ro'maani	ro'maani
õnne 'lik	õnneliku	õnne'likku	õnne'likku
nali	nalja	'nalja	'nalja

- 2) Geminací (zdvojením) kmenového konsonantu (u slov o dvou krátkých slabikách):

NOM sg.	GEN sg.	PART sg.	ILL sg.
küla	küla	küla	'külla
sõda	sõja	sõda	'sõtta
tuba	toa	tuba	'tuppa
tuli	tule	tuld	'tulle
jõgi	jõe	jõge	'jõkke

3) Koncovkou *-de*, která se připojí namísto partitivní koncovky *-t*:

NOM sg.	GEN sg.	PART sg.	ILL sg.
keel	keele	keelt	'keelde
suur	suure	suurt	'suurde
meel	meele	meelt	'meelde
äär	ääre	äärt	'äärde
joon	joone	joont	'joonde
juur	juure	juurt	'juurde
uus	uue	uut	'uude
õis	õie	õit	'õide
kõis	kõie	kõit	'kõide
lääs	lääne	läänt	'läände
täis	täie	täit	'täide

Takový způsob tvoření je omezen jen na tuto skupinu slov.

Ve všech třech skupinách je pak v illativu důrazná slabičná intonace.

4) Atypicky u některých jednoslabičných slov končících na dlouhý vokál nebo diftong:

NOM sg.	GEN sg.
maa	maha
suu	suhu
soo	sohu
öö	öhe
pea	pähe

5) Od slov *käsi* a *vesi* lze tvořit krátké illativy 'kätte a 'vette.

Illativ u místních jmen

Některá místní jména mají specifické tvary illativu a užití krátkého/dlouhého illativu u nich bývá dáno zvyklostmi u konkrétního jména (nelze stanovit obecnější pravidla, podobně jako pro užití vnitřních nebo vnějších lokálních pádů s místními jmény). U jmen cizího původu (která mají z hlediska estonštiny cizí strukturu) a u jmen vzdálenějších míst, o nichž se mluví méně často, se přidává koncovka *-sse* (např. *Prahasse*, *Brnosse*, *Varssavisse*, *Veneetsiasse*, *Kairosse*, *Mehhikosse*, *Jaapanisse*, ...). Krátký illativ se častěji vyskytuje u estonských místních jmen nebo geograficky bližších míst.

Krátké illativy od názvů států:

NOM	ILL
Leedu	'Leetu
Poola	'Poola
Rootsi	'Rootsi
Soome	'Soome
Taani	'Taani
Iisrael	Iis'raeli

Krátké illativy od názvů měst např.:

NOM	ILL
Pärnu	'Pärnu
Narva	'Narva
Tartu	'Tartu
Valga	'Valka
Tallinn	Tal'linna
Haapsalu	Haap'sallu
Rakvere	Rak'verre
Võru	'Võrru
Kuressaare	Kures'saarde
Riia	'Riiga
Berliin	Ber'liini
Viin	'Viini
Pariis	Pa'riisi
New York	New'Yorki
Washington	Washing'toni
Budapest	Buda'pesti

Tři způsoby tvoření partitivu plurálu

Partitiv pl. je vždy v **silném stupni**.

1. Krátký tvar tvořený změnou koncového vokálu

Partitiv pl. se od tvarů partitivu sg. odliší změnou koncového (kmenového) vokálu.

a) i ↔ e

	sg.	pl.
(NOM)	('tund)	
PART	'tundi	'tunde

('kass) 'kassi (PART sg.) : 'kasse (PART pl.)

('rong) 'rongi (PART sg.) : 'ronge (PART pl.)

('arst) 'arsti (PART sg.) : 'arste (PART pl.)

b) u ↔ e

	sg.	pl.
(NOM)	('laul)	
PART	'laulu	'laule

('paks) 'paksu (PART sg.) : 'pakse (PART pl.)

(õnne'lik) õnne'likku (PART sg.) : õnne'likke (PART pl.)

c) e ↔ i

	sg.	pl.
(NOM)	(järv)	
PART	järve	järvi

U některých deklinačních typů není kmenový vokál patrný z tvaru partitivu sg. (např. *suur* : *suure* : *suurt*, *lapsi* : *lapse* : *last*, *mees* : *mehe* : *meest*). Vyjdeme tedy z tvaru genitivu sg., který kmenový vokál obsahuje. Partitiv pl. je pak *suuri*, *lapsi*, *mehi*. (POZOR: genitiv sg. bývá ve slabém stupni, srov. *lapse*, *suure*, zatímco partitiv pl. v silném *lapsi*, *suuri*).

Podobně:

(*inimene*) : *inimese* (GEN sg.) : (*inimest*, PART sg.) : *inimesi* (PART pl.)

(*harjutus*) : *harjutuse* (GEN sg.) : (*harjutust*, PART sg.) : *harjutusi* (PART pl.)

Pozor také na slova se složitějšími kmenovými změnami: (*uus*) : *uue* (GEN sg.) :

(*uut*) : *uusi* (PART pl.), (*käsi*) : *käe* (GEN sg.) : (*kätt*) : *käsi* (PART pl.).

d)	a ↔ i		a ↔ u		a ↔ e	
	sg.	pl.	sg.	pl.	sg.	pl.
(NOM)	(koer)		(õun)		(muna)	
PART	koera	koeri	õuna	õunu	muna	mune

Kmenový vokál *a* se může střídát s *i* nebo *u*, výjimečně *i* s *e*. Pro výběr vokálu existuje pravidlo, podle kterého se řídíme vokály první slabiky:

PART sg.		PART pl.	PART sg.	PART pl.	výjimky
vokál(y) první slabiky	vokál druhé slabiky	výměna za vokál			
a	a	u	jalga	jalgu	pikka : pikki silma : silmi kinga : kingi muna : mune tuba : tube
õ			õuna	õunu	
i			linna	linnu	
ei			heina	heinu	
o		i	looma	loomi	
e			metsa	metsi	
u			kuiva	kuivi	
ä			pärna	pärni	
ü			külma	külmi	

2. Zakončení tvaru partitivu pl. na **-id**

a) slova, která končí na dlouhý vokál (v přízvučné slabice) a v partitivu sg. mají koncovku **-d**

*maa*_{NOM SG} : *maa*_{GEN SG} : *maad*_{PART SG} : *maid*_{PART PL}

suu : *suid*

öö : *öid*

töö : töid

idee : ideid

(Zakončení *-id* nelze použít u slov zakončených na dlouhé *-ii*, *-uu* nebo diftongy, proto *koi : koisid*, *rüü : rüüsid*, *krae : kraesid*.)

b) slova, která mají v genitivu tři a více slabik a v partitivu sg. koncovku *-t*

*tänav*_{NOM SG} : *tänav*_{GEN SG} : *tänavat*_{PART SG} : *tänavaid*_{PART PL}

väljak : väljaku : väljakuid

tume : tumeda : tumedaid

pilet : pileti : pileteid

(Pozor u slov s kmenovým vokálem *i*, kde by se mělo spojit *i + id*, je změna vokálu *i > e* a vznikne tak zakončení *-eid*.)

slova končící na *-r*, *-l*, *-s*, která vypouštějí předchozí vokál

number : numbri : numbrit : numbreid

mantel : mantli : mantlit : mantleid

tähtis : tähtsa : tähtsat : tähtsaid

slova, která mají v genitivu dvě slabiky a první dlouhá slabika je důrazná

'aasta : aastaid

některá odvozená slova zakončená na *-s* nebo *-ne*

küpsis : küpsise : küpsist : küpsiseid

sinine : sinise : sinist : siniseid

slova s příponou *-kas*

liblikas : liblika : liblikat : liblikaid

putukas : putuka : putukat : putukaid

slova s příponou *-ne*, jíž předchází konsonant

raudne : raudse : raudset : raudseid

slova zakončená na *-e* nebo *-s* s opačným kmenovým střídáním

mõte : mõtte : mõtet : mõtteid (PART pl. je vždy v silném stupni)

hammas : hamba : hammast : hambaid

3. Koncovka partitivu pl. **-sid**

- a) slova o dvou krátkých slabikách

*ema*_{NOM SG} : *ema*_{GEN SG} : *ema*_{PART SG} : *emasid*_{PART PL}

kõne : *kõne* : *kõnesid*

nimi : *nime* : *nimesid*

rida : *rea* : *ridasid* (PART pl. je vždy v silném stupni)

- b) slova s dlouhou první slabikou, která ale není důrazná

tubli : *tubli* : *tublisid*

- c) také jako paralelní varianta k možnosti 1 nebo 2a)

tund : *tundi* : *tunde* ~ *tundisid*

sõber : *sõbra* : *sõpra* : *sõpru* ~ *sõprasid*

luu : *luu* : *luud* : *luid* ~ *luusid*

Varianta s koncovkou *-sid* je u slov, u kterých se připouští více možností, obvykle méně užívaná nebo někdy jen teoretická. Spíše se užije u slov cizího původu, která mají z hlediska estonštiny nezvyklou strukturu nebo působí nově a u nichž by tvar vytvořený podle možnosti 1 nebo 2 bylo těžké identifikovat, proto např. *intervjuu* : *intervjuusid*, *revüü* : *revüüsid* (ale od častěji užívaného *idee* : *ideid*). Užití koncovky *-sid* může kromě cizosti slova nahrávat také malá frekvence užívání (i u slov domácího původu), změna koncového vokálu by mohla způsobit, že by bylo obtížné tvar identifikovat s výchozím tvarem.

Z variant způsobu tvoření 2 a 3 má přednost varianta 2. Protože ale vytváří diftong (*ai*, *ei*, *ui*) v jiné než první slabice, nelze ji z fonotaktických důvodů vždy použít. Pak nezbyvá než připojit koncovku *-sid*. Diftong se v neprvní slabice nemůže vyskytovat, pokud je první přízvukná slabika slova krátká nebo pokud je slovo dvouslabičné a první dlouhá slabika je nedůrazná (tvary jako **kõneid*, **isaid*, **tubeid* estonská fonotaktická pravidla neumožňují).

Způsoby tvoření plurálu lze tedy shrnout:

- 1) kmenová změna (vokálu)

Typicky u slov, která k rozlišení genitivu sg. a partitivu sg. používají změnu kmene (konsonantů a/nebo prosodie slabiky).

Protože produktivní způsob skloňování je ten s kmenovým vokálem *-i*, často se setkáme s dvojicí partitivů (sg. a pl.): *tundi – tunde, siili – siile, šokolaadi – šokolaade, aspekti – aspekte, ...*

2) zakončení *-id*

Typicky u slov, která partitiv sg. signalizují koncovkou (*-t, -d*).

3) koncovka *-sid*

Pokud nelze užít varianty 2 z fonotaktických důvodů (*kõnesid, tublisid*).

U neadaptovaných cizích slov a jmen.

U slov, která mají homonymní tvar NOM sg. = GEN sg. = PART sg. (*isa, ema, vaba*), tzn. jejich možnosti ohýbat se jsou omezené (podobně jako u cizích slov).

Skloňování zájmen

Osobní zájmena

	já	ty	on/ona	my	vy	oni
NOM	mina / ma	sina / sa	tema / ta	meie / me	teie / te	nemad / nad
GEN	minu / mu	sinu / su	tema / ta	meie / me	teie / te	nende
PART	mind	sind	teda	meid	teid	neid
ALL	minule / mulle	sinule / sulle	temale / talle	meile	teile	nendele / neile
ADESS	minul / mul	sinul / sul	temal / tal	meil	teil	nendel / neil
ABLAT	minult / mult	sinult / sult	temalt / talt	meilt	teilt	nendelt / neilt

see „ten“, „to“, „tento“

nominativ	see
genitiv	selle
partitiv	seda
illativ	sellesse / sesse
inessiv	selles / ses
elativ	sellest / sest
allativ	sellele
adessiv	sellel / sel
ablativ	sellelt / selt
translativ	selleks / seks
terminativ	selleni
essiv	sellena
abessiv	selleta
komitativ	sellega

need „ti“, „ty“, „tamti“

need
nende
neid
nendesse / neisse
nendes / neis
nendest / neist
nendele / neile
nendel / neil
nendelt / neilt
nendeks / neiks
nendeni
nendena
nendeta
nendega

mis „co“

nominativ	mis
genitiv	mille
partitiv	mida
allativ	millele
adessiv	millel
ablativ	millelt
translativ	milleks
komitativ	millega

kes „kdo“

kes
kelle
keda
kellele
kellel
kellelt
kelleks
kellega

miski „něco“

miski
millegi
midagi
millelegi
millelgi
milleltki
millekski / mikski
millegagi

keegi „někdo“

keegi
kellegi
kedagi
kellelegi
kellelgi
kelleltki
kellekski
kellegagi

POZN. V hovorové estonštině se vyskytují také tvary *millegiga*, *kellegile*, ...

mõni „některý“, „nějaký“, „jeden“   **ükski** „žádný“, „ani jeden“   **kumb** „který (ze dvou)“

nominativ	mõni	ükski	kumb
genitiv	mõne	ühegi	kumma
partitiv	mõnd / mõnda	ühtegi	kumba
illativ	mõnesse / mõnda	ühtegi / ühessegi	kumba / kummasse
adessiv	mõnel	ühelgi	kummal
translativ	mõneks	ühekski	kummaks

Např.:

Kas tead mõnda hea raamatupoodi? Znáš nějaké dobré knihkupectví?

ainult mõneks päevaks jen na několik dní

Kutsutud on ainult mõned sõbrad. Pozváno je jen pár přátel.

Ükski inimene ei usu mind. Nikdo mi nevěří.

Ta ei käinud ühelgi peol. Nebyl/a ani na jednom večírku.

Kumb on parem, suurem või väiksem? Který je lepší, menší, nebo větší?

Kumba soovite, heledamat või tumedamat? Který si přejete, světlejší, nebo tmavší?

kõik „všechno“, „všichni“

	sg.	pl.
nominativ	kõik	kõik
genitiv	kõige	kõigi / kõikide
partitiv	kõike	kõiki
illativ	kõike / kõigesse	kõikidesse / kõigisse
adessiv	kõigel	kõikidel / kõigil
translativ	kõigeks	kõikideks / kõigiks

mõlemad „oba dva“

sg.	pl.
-----	mõlemad
mõlema	mõlemate
mõlemat	mõlemaid
mõlemasse	mõlemaisse
mõlemal	mõlemail
mõlemaks	mõlemaiks

Např.:

Palje vaja teada kõike. Není třeba vědět všechno.

Kõigil on palju tööd. Všichni mají mnoho práce.

Üks kõigi eest, kõik ühe eest. Jeden za všechny, všichni za jednoho.

Mõlemas sokis on augud. V obou ponožkách je díra.

mõlemal pool teed na obou stranách cesty

See oli **mõlemale** üllatus. Bylo to pro oba/obě překvapení.

numbridest, tähtedest või mõlemaist koosnev skládající se z čísel, písmen nebo obou

mitu „několik“, „několikery“

	sg.	pl.
nominativ	mitu	mitmed
genitiv	mitme	mitmete
partitiv	mitut	mitmeid
adessiv	mitmel	mitmetel

mingi „nějaký“

	sg.	pl.
mingi	mingi	mingid
mingi	mingi	mingite
mingit	mingit	mingeid
mingil	mingil	mingitel

mitu kuud, aastat několik měsíců, let

See materjal sobib **mitmeks** otstarbeks. Ten materiál se hodí na vícero účelů.

Seda võib teha **mitmel** eri kombel. To se dá udělat více různými způsoby.

mingi suur loom nějaké velké zvíře

Mingi moel peame hakkama saama. Nějakým způsobem to musíme zvládnout.

Arvutuses on **mingi** viga. Ve výpočtu je nějaká chyba.

reflexivní zájmeno **ise** „sám“

	sg.	pl.
nominativ	ise	ise
genitiv	enese / enda	eneste / endi
partitiv	ennast / end	endid
illativ	enesesse / endasse	enestesse / endisse
adessiv	enesel / endal	enestel / endil

Ma pesen **ennast/end**. Umyju se.

See sõltub lastest **enestest**. To záleží na dětech samých.

Meis **endis** on viga. Chyba je v nás samých.

Enda arvates tegi ta õigesti. Podle sebe konal/a správně.

Pro zájmeno **iseenese, iseenda** „sám (sebe)“ se používají zdvojené tvary s *ise-* připojeným před výše uvedené pádové tvary (nominativ neexistuje):

Reetsid iseenese. Zradil jsi sám sebe. / Zradila jsi sama sebe.

Ta võitles iseendaga. Bojoval sám se sebou. / Bojovala sama se sebou.

Reflexivní zájmeno **oma** „svůj“ se obvykle neskloňuje, je stále ve tvaru genitivu:

Ta elab oma suures korteris teises linnas. Bydlí ve svém velkém bytě v jiném městě.

reciproční zájmena **teineteise**

NOM	-----
GEN	teineteise
PART	teineteist
ILL	teineteisesse

a **üksteise** „jeden druhého“, „navzájem“

NOM	-----
GEN	üksteise
PART	üksteist
ILL	üksteisesse

Zájmeno *teineteise* se používá pro vyjádření vztahu mezi dvěma:

Nad silmitsesid teineteist. Dívali se jeden na druhého.

Me ei saanud teineteisest aru. Nerozuměli jsme si.

Mõlemal on teineteisele palju rääkida. Oba si mají co říct.

Zájmeno *üksteise* se používá pro vyjádření vztahu mezi více lidmi:

Nad said üksteisega hästi läbi. Vycházeli spolu dobře.

Naabrid sageli ei tunnegi üksteist. Sousedí se často ani neznají.

(V hovorové estonštině se popsaný rozdíl mezi *teineteise* a *üksteise* někdy nedodrжуje.)

Slovesa

Kategorie slovesa

U estonských sloves se pro praktické účely obvykle uvádějí dva infinitivní tvary, tzv. MA-infinitiv (s koncovkou *-ma*) a DA-infinitiv (s koncovkou *-dal/-ta/-a*). Ve slovnících bývají slovesa uvedena nejprve ve tvaru MA-infinitivu, často se uvádí i DA-infinitiv a 1. osoba sg. indikativu, někdy i minulé impersonální participium, tzv. TUD-participium (např. *elama : elada : elan : elatud*). Když vyjdeme z těchto forem, můžeme vytvořit kterýkoli tvar i od sloves se složitějšími kmenovými změnami, při odvozování tvarů lze však vycházet i ze slovesných tříd (viz dále).

Koncovky osob v přítomnu a imperfektu jsou následující:

	přezens		imperfektum	
	Sg	pl	sg	pl
1. osoba	-n	-me	-n	-me
2. osoba	-d	-te	-d	-te
3. osoba	-b	-vad	-Ø	-d

Estonská slovesa mají vedle finitních slovesných tvarů jednotlivých osob také tvary impersonální, které odkazují na blíže nespecifikovanou životnou osobu (např. *tihti küsitakse seda küsimust* „na tuhle otázku se často někdo ptá“, *siin kirjutatakse test* „tady se píše test“, *varem sellesse usuti* „dřív se tomu věřilo“). Věta se slovesem v impersonálu je bez subjektu.

Slovesa rozlišují čtyři časy (prézens, imperfektum, perfektum, plusquamperfektum) a pět způsobů (indikativ, kondicionál, imperativ, jussiv, kvotativ). Jejich kombinovatelnost shrnuje následující tabulka.

	prézens	imperfektum	perfektum	plusquamperfektum
indikativ	elan ³	elasin	olen elanud	olin elanud
kondicionál	elaks(in)	oleks(in) elanud		
imperativ	ela! elage!			
jussiv	elagu!	olgu elanud!		
kvotativ	elavat	olevat elanud		

Imperfektum je termín, kterým se v gramatikách tradičně označuje prostý minulý čas, používaný pro děj, který proběhl v minulosti. Oproti tomu perfektum obvykle odkazuje na situaci s relevancí k současnosti, plusquamperfektum pak na situaci před určeným bodem v minulosti. V současné estonštině se hojně užívá imperfekta tam, kde bychom očekávali perfektum, např. *lõpetasin ülikooli* „dokončil/a jsem univerzitu“ místo očekávaného *olen lõpetanud ülikooli*.

V kondicionálu se u slovesa často vynechávají koncovky osoby a osoba je signalizována jen osobním zájmenem: *ma elaks* (bez osobní koncovky u slovesa) nebo (*ma*) *elaksin* (s koncovkou osoby) „bydlel/a bych“, podobně *sa elaks* = (*sa*) *elaksid*, *me elaks* = (*me*) *elaksime*, ... (Oba tvary jsou považovány za správné, v mluvené estonštině jsou běžnější tvary bez koncovky osoby.)

Jussiv obvykle vyjadřuje jednání očekávané od třetí osoby, příkaz nebo přání, např. *Mari oodaku mind!* „Ať na mě Mari počká!“, *Eks minga ja vaadaku järele!* „No tak ať jde/jdou a podívá/podívají se!“, *Olgu!* „Budiž!“, „Dobrá!“, *Elagu Eesti!* „Ať žije Estonsko!“.

Použitím kvotativu mluvčí oslabuje svou odpovědnost za dané tvrzení, stává se pouze zprostředkovatelem (*Ta rääkivat saksa keelt.* „On/Ona prý mluví německy.“). Kvotativ i jussiv se vyskytují spíše zřídka.

3 Tabulka uvádí následující tvary slovesa *elama* „žít“: pro indikativ a kondicionál tvary 1. osoby sg., pro imperativ tvary 2. osoby sg. a pl. Jussiv má pouze 3. osobu bez rozlišení čísla, kvotativ nerozlišuje osoby.

Časování sloves

Od tvarů MA-infinitivu, DA-infinitivu a 1. osoby sg. vytvoříme další slovesné tvary, které používají stejný kmen jako výchozí tvary:

		podoba užívaného kmene
MA-infinitiv →	imperfektum přítomné participium	vždy silný kmen
DA-infinitiv →	NUD-participium DES-gerundium imperativ – kromě 2. os. sg.	silný / slabý kmen (podle slovesné třídy) ⁴
1. osoba prézentu →	kondicionál imperativ – 2. osoba sg.	silný / slabý kmen (podle slovesné třídy)
impersonál a TUD-participium		vždy slabý kmen

Proto např. MA-INF: **õppi-ma** („učit se, studovat“)

→ IMPF: **õppi-sin, õppi-sid, õppi-s, õppi-sime, õppi-site, õppi-sid**

→ přítomné (aktivní) participium: **õppi-v**

DA-INF: **õppi-da**

→ NUD-participium: **õppi-nud**

→ DES-gerundium: **õppi-des**

→ imperativ 2. os. pl.: **õppi-ge!**

1. osoba prézentu: **õpi-n**

→ kondicionál: **õpi-ksin, õpi-ksid, õpi-ks, õpi-ksime, õpi-ksite, õpi-ksid**

→ imperativ 2. os. sg.: **õpi!**

Impersonál a TUD-participium nemají podobnou souvislost s kmenem jiné kategorie a jsou vždy slabé:

õpi-takse, õpi-ti, õpi-tud

⁴ O použití silných a slabých kmenů dále, srov. také kapitolu 2 Různé podoby kmene.

Vzory pro časování sloves

Slovesné třídy jsou rozlišeny v první řadě podle toho, jaké koncovky mají slovesa v kategoriích, které mají koncovkové alomorfy:

	I. třída	II. třída	III. třída	IV. třída	V. třída
	<i>õppima</i>	<i>hakkama</i>	<i>õmblema</i>	<i>saatma</i>	<i>tulema</i>
DA-INF	-da	-ta	-da	-a	-{l, n, r} a
imperfektum (3. os. sg./ostatní osoby)	-s/-si-	-s/-si-	-s/-si-	-is/-si-	-i
imperativ	-ge	-ke	-ge	-ke	-ge
impersonál (prézens, kladný)	-takse	-takse	-dakse	-takse	- {l, n, r} akse
TUD-participium	-tud	-tud	-dud	-tud	-dud

Od I. k V. třídě výrazně klesá počet sloves, která se časují podle daného vzoru. Zároveň vzrůstá počet možných proměn kmene a nepravidelností.

I. třída *elama/õppima*

MA-INF	DA-INF	1. osoba přítomnosti
<i>ela-ma</i>	<i>ela-da</i>	<i>ela-n</i>
<i>'õppi-ma</i>	<i>'õppi-da</i>	<i>õpi-n</i>

K této třídě patří převážná část estonských sloves.

Slovesa se časují dvěma způsoby. V prvním případě se jednotlivé tvary tvoří od jediného kmene (*ela-ma*) – tak se chovají všechna slovesa, jejichž kmen je delší než dvě slabiky (*kirjuta-ma*, *joonista-ma*, *paranda-ma*, *tähenda-ma* aj.). K druhému způsobu (*õppima*) patří slovesa, která mají v MA-infinitivu i DA-infinitivu silný stupeň a v 1. osobě stupeň slabý. Další tvary slovesa mají silný nebo slabý stupeň podle toho, ze kterého tvaru je tvoříme (z MA-infinitivu, DA-infinitivu nebo 1. osoby sg.). Střídání stupňů může být pouze prosodické, ať už se v ortografii odráží (*'õppima* : *'õppida* : *õpin*, *'kukkuma* : *'kukkuda* : *kukun*), nebo neodráží (*'kaaluma* : *'kaaluda* : *kaalun*). Může jít také o střídání prosodické a střídání délky kmenového konsonantu (*'liikuma* : *'liikuda* : *liigun*, *'vältima* : *'vältida* : *väldin*). Oba druhy střídání se týkají i slov cizího původu (srov. *boi'kottima* : *boiko'ttida*

: *boikotin* „bojkotovat“, *'streikima* : *'streikida* : *streigin* „stávkovat“). Některá slovesa mají tendenci nepodléhat střídání (pak se časují podle vzoru *elama*), u některých takových jsou i normativně povoleny dvojí tvary (např. *'lõppema* : *lõpen* i *'lõppen*, *'tekkima* : *tekin* i *'tekkin*). U starších estonských sloves se objevuje i hůře odhadnutelné kvalitativní střídání kmenových konsonantů (*lugema* : *lugeda* : *loen*, *kaduma* : *kaduda* : *kaon*, *siduma* : *siduda* : *seon*, *sulgema* : *sulgeda* : *sulen*, *tohtima* : *tohtida* : *tohin*, *kõndima* : *kõndida* : *kõnnin*, *sündima* : *sündida* : *sünnin*).

II. třída *hakkama*

MA-INF	DA-INF	1. osoba přítomnosti
'hakka-ma	haka-ta	'hakka-n

Co do velikosti jde o druhou největší skupinu sloves, přesto o mnoho menší než předchozí. Koncovka DA-infinitivu má podobu *-ta*. Kmen slovesa je dvouslabičný. Všechna slovesa procházejí střídáním, DA-infinitiv je ve slabém stupni, 1. osoba v silném. Opět jsou možné různé podoby střídání stupňů (srov. např. *'hüppama* : *hüpata*, *'ootama* : *oodata*, *'aitama* : *aidata*) včetně hůře předvídatelného kvalitativního střídání (*oskama* : *osata*, *uhkama* : *uhata*, *hindama* : *hinnata*, *lendama* : *lennata*, *tõmbama* : *tõmmata*, *algama* : *alata*, *kaebama* : *kaevata*, *muigama* : *muiata*).

III. třída *õmblema*

MA-INF	DA-INF	1. osoba přítomnosti
õmble-ma	õmmel-da	õmble-n

Slovesa mají kromě změny stupňů (slabý je DA-infinitiv) ještě změnu tvaru kmene spočívající ve změně pořadí hlásek *-le-* : *-el-* na konci kmene. Slabou formu kmene (*-el-*) mají všechny tvary tvořené od DA-infinitivu (*õmmel-nud*, *õmmel-des*, *õmmel-ge!*) i impersonál a TUD-participium (*õmmeldakse*, *õmmeldi*, *õmmel-dud*). Tvary tvořené na základě MA-infinitivu nebo kmene 1. osoby mají silný *-le-* kmen (*õmblesin*, *õmbleksin*, *õmble!*).

Patří sem např. slovesa *riidlema* : *riielda*, *'võitlema* : *võidelda*, *'näitlema* : *näidelda*, *'võistlema* : *võistelda*, *kahtlema* : *kahelda*.

Některá slovesa s kmenem končícím v MA-infinitivu na *-le-* však do této třídy nepatří a časují se bez kmenové změny podle vzoru **elama** (např. *esitlema* : *esitleda* : *esitlen*, *arutlema* : *arutleda* : *arutlen*, *taotlema* : *taotleda* : *taotlen*, *loetlema* : *loetleda* : *loetlen*). Další skupina sloves může mít dvojí tvary. Jedná se o slovesa, jejichž kmen končí na *-ele-*, např. *tegelema* : *tegeleda* ~ *tegelda* : *tegelen*, *kōnelema* : *kōneleda* ~ *kōnelda* : *kōnelen*. Mohou se tedy časovat bez kmenových změn podle vzoru **elama**. Pokud se časují se změnou v kmeni, kmen se krátí o koncové *-e-* v DA-infinitivu, ve tvarech z něj odvozených a v impersonálu, např. *kōnelda*, *kōnelnud*, *kōneldi*, *kōneldud* (od vzoru **õmblema** se pak liší tím, že nemají střídání stupňů).

Dvě frekventovaná slovesa *mõtlema* „myslet“ a *ütlema* „říct“ mají dubletní tvary (*mõtlema* : *mõelda* ~ *mõtelda*, *mõelge* ~ *mõtølge*, *mõelnud* ~ *mõtelnud*, *mõeldi* ~ *mõteldi* a *ütlema* : *õelda* ~ *ütelda*, *õelge* ~ *ütølge*, *õelnud* ~ *ütelnud*, *õeldi* ~ *üteldi*).

IV. třída **saatma**

MA-INF	DA-INF	1. osoba přítomnosti	impersonál
saat-ma	saata	saada-n	saadetakse
and-ma	anda	anna-n	antakse
'seis-ma laul-ma	'seista laulda	seisa-n laula-n	seistakse lauldakse

Počet sloves této třídy je omezený. Střídání stupňů je analogické se vzorem **õppima**, ale kmenové změny jsou o trochu složitější. Jednotlivé podskupiny (*saatma*, *andma*, *seisma* a *laulma*) se liší zejména tvarem impersonálu.

Do IV. třídy patří slovesa, jejichž kmen v MA-infinitivu končí na *-l*, *-n*, *-r*, *-s*, *-k*, *-p*, *-t*, *-d*. V imperfektu se k tomuto kmeni připojuje sufix *-si-* (*saatsin*, *saatsid*, *saatsime*, *saatsite*), 3. osoba sg. má *-is* (*saatis*, *andis*, *seisis*, *laulis*). V nominativu přítomného participia se vkládá vokál *-e-*, *saatev* (GEN *saatva*), *andev*, *seisev*, *laulev*.

Do podskupiny **saatma** patří např. *muutma* : *muudan* : *muudetakse*, *kartma* : *kardan* : *kardetakse*, *suutma* : *suudan* : *suudetakse*, *sõitma* : *sõidan* : *sõidetakse*, *ostma* : *ostan* : *ostetakse*, *tõstma* : *tõstan* : *tõstetakse*. Po ortografické stránce jsou zvláštní slovesa *'võtma* : *'võtta* : *võtan* : *võetakse*, *jätma* : *jätta* : *jätan* : *jäetakse*, *tapma* : *tappa* : *tapan* : *tapetakse*, *petma* : *petta* : *petan* : *petetakse* (gemináta se v nich v důrazné slabice značí jedním *p*, *t* v sousedství jiného konsonantu, v pozici mezi dvěma vokály *pp*, *tt*, srov. v imperfektu *petsin* a *pettis*). Pět sloves má zvláštní tvar impersonálu: *jätma* : *jäetakse*, *võtma* : *võetakse*, *katma* : *kaetakse*, *matma* : *maetakse*, *kütma* : *kõetakse*.

Podskupina **andma** je málo početná, dále např. *kandma : kanda : kannan : kantakse, tundma : tunda : tunnen : tuntakse* (u tohoto slovesa je kmenový vokál *-e-*, u ostatních sloves podskupiny *-a-*), *jõudma : jõuda : jõuan : jõutakse, leidma : leida : leian : leitakse, teadma : teada : tean : teatakse*.

Do podskupiny **seisma** bychom mohli zařadit také *maksma : maksta : maksan : makstakse, maitisma : maitsta : maitsen : maitstakse, jookisma : joosta : jooksen : joostakse, laskma : lasta : lasen : lastakse* (kmenovým vokálem je tu *-e-* nebo *-a-*). V imperfektu u těchto sloves splývá *-s-* kmene a *-s-* v koncovce imperfekta (*jooksin, maksin*), ne však ve třetí osobě (*jooksis, maksis*) a nikdy u sloves *maitisma* a *kaitsma* (*maitsesin, maitses, kaitsesin, kaitses*).

Do podskupiny **laulma** patří také *naerma : naerda : naeran : naerdakse* nebo *kuulma : kuulda : kuulen : kuuldakse*.

V. třída tulema

MA-INF	DA-INF	1. osoba přítomnosti	impersonál	1. osoba IMPF
tule-ma	tul-la	tule-n	tullakse	tulin

Do V. třídy patří pět frekventovaných sloves (*olema, tulema, panema, minema, surema*).

Imperfektum má koncovku *-i-*. V DA-infinitivu a DES-gerundiu je počáteční konsonant koncovky (*-d-*) asimilován s koncovým konsonantem slovesa (*tulla, olla, panna, minna, surra, tuelles, olles, pannes, minnes, surres*). Podobně je tomu v přítomném tvaru impersonálu (*tullakse, ollakse, pannakse, minnakse, surrakse*), ale ne však už v dalších formách impersonálu (*ei tulda, tuldi, tuldud*). (K asimilaci nedochází ani v případech NUD-participia: *olnud, tulnud, pannud, surnud*).

Sloveso *olema* má zvláštní podobu 3. osoby obou čísel (*on*) a paralelní tvary záporu (*ei ole ~ pole, ei olnud ~ polnud, ei oleks ~ poleks*).

Sloveso *minema* má podle této třídy jen některé tvary, protože supletivní kmen a některé jeho tvary se tvoří od jiného kmene (viz dále).

Nepravidelná slovesa

Další tabulky shrnují skloňování skupin sloves, která se kvůli některým svým vlastnostem nehodí do výše uvedených skupin (za nepravidelná slovesa bychom samozřejmě mohli pokládat také slovesa IV. a V. třídy). Uvedena jsou frekventovanější slovesa.

MA-INF	DA-INF	1. os. prézentu	3. os. IMPF	NUD-participium	impersonál (kladně/záporně)
jooma	juaa	joon	jõi	joonud	juuakse / ei jooda
sööma	süüa	söön	sõi	söönud	süüakse / ei sööda
tooma	tuua	toon	tõi	toonud	tuuakse / ei tooda
looma	luua	loon	lõi	loonud	luuakse / ei looda
lööma	lüüa	löön	lõi	löönud	lüüakse / ei lööda

MA-INF	DA-INF	1. os. prézentu	3. os. IMPF	impersonál (kladně/záporně)
saama	saada	saan	sai	saadakse / ei saada
jääma	jääda	jään	jäi	jäädakse / ei jääda

MA-INF	DA-INF	1. os. prézentu	1. / 3. os. IMPF	impersonál (kladně/záporně)
käima	käia	käin	käisin/käis	käiakse / ei käida
müüma	müüa	müün	müüsin/müüs	müüakse / ei müüda
viima	viia	viin	viisin/viis	viiakse / ei viida

MA-INF	DA-INF	1. os. prézentu	1. / 3. os. IMPF	impersonál (kladně/záporně)
keema	keeda	keen	keesin/kees	keedakse / ei keeda
näima	näida	näin	näisin/näis	näidakse / ei näida
võima	võida	võin	võisin/võis	võidakse / ei võida

MA-INF	DA-INF	1. os. prézentu	1. a 3. os. IMPF	impersonál (kladně/záporně)
tegema	teha	teen	tegin/tegi	tehakse / ei tehta
nägema	näha	näen	nägin/nägi	nähakse / ei nähta
pidama „muset“	pidada	pean	pidin/pidi	—
pidama „držet, pokládat za“	pidada	pean	pidasin/pidas	peetakse / ei peeta
ajama	ajada	ajan	ajasin/ajas	aetakse / ei aeta

Sloveso *minema* : *lähen* má supletivní kmen:

MA-INF	<i>minema</i>
DA-INF	<i>minna</i>
prézens (1. osoba)	<i>lähen</i>
imperfektum (1. a 3. osoba)	<i>läksin, läks</i>
imperativ (2. osoba sg. a pl.)	<i>mine, minge</i>
imperativ (1. osoba pl.)	<i>lähme ~ mingem, ärme lähme ~ ärgem mingem</i>
Impersonál	<i>minnakse, ei minda, mindi, mindud</i>
nud-participium	<i>läinud</i>
přítomné participium	<i>minev</i>

Shrnutí slovesných kategorií a jejich koncovek

(Vynecháváme následující složené tvary: minulý kondicionál a kvotativ, perfektum a plusquamperfektum)

	Osoba				Impersonál	
	Kladně		Záporně		Kladně	Záporně
Indikativ přezentu	-n	-me	(ei+) –		-dakse / -takse / -akse	-da / -ta
	-d	-te				
	-b	-vad				
Indikativ imperfekta	-sin / -in	-sime / -ime	(ei+) -nud		-di / -ti	-dud / -tud
	-sid/ -id	-site / -ite				
	-s / -is / -i	-sid / -id				
Kondicionál	-ks(in)	-ks(ime)	(ei+) -ks		-daks / -taks	
	-ks(id)	-ks(ite)				
	-ks	-ks(id)				
Imperativ		-gem / -kem		(ärgem / ärme+) -gem/ -kem		
	–	-ge / -ke	(ära)	(ärke+) -ge/-ke		
Jussiv	-gu / -ku		(ärgu+) -gu/-ku		-dagu / tagu	
Kvotativ	-vat		(ei+) -vat		-davat / -tavat	

Imperativ 2. osoby sg. je signalizován tvarem slovesa (kmen slovesa je shodný s kmenem 1. os. sg.), nemá koncovku, např. *räägi!* „mluv!“, *istu!* „posad se!“, *oota!* „počkej!“.

Záporné slovesné tvary jsou složeny pomocí zápornky *ei*. V přítomném čase za ní stojí holý kmen slovesa (např. *ma ei räägi* „nemluvím“, *nad ei oota* „nečekají“). V záporných slovesných tvarech může být osoba signalizována pouze osobním zájmenem, např. v indikativu *ma ei ela*, *sa ei ela*, ..., v imperfektu *ma ei elanud*, *sa ei elanud*, v kondicionálu *ma ei elaks*, *sa ei elaks*, ..., v kvotativu *ta ei elavat*. Impersonální záporné tvary jsou pak: *ei elata*, *ei elatud*, *ei elataks*.

Imperativ negujeme přidáním *ära* (2. os. sg.) / *ärge* (2. os. pl.) ke tvaru imperativu, např. *ära räägi* „nemluv“ / *ärge rääkige* „nemluvte“, *ära oota* „nečekej“ / *ärge oodake* „nečekejte“. 1. os. pl. má zápornku *ärgem*, např. *ärgem rääkigem* „nemluvme“, ale běžnější a stylově méně zatížený je kratší zápor (který vynechává koncovky imperativu) *ärme räägime* „nemluvme“, podobně *ärgem mingem* nebo *ärme lähme* „nechoďme“.⁵

V jussivu se přidává zápornka *ärgu*, např. *ärgu oodaku* „ať se nečeká“.

Složené slovesné časy (perfektum a plusquamperfektum) se tvoří pomocí tvarů slovesa *olema* „být“ a (stejně jako záporné personální imperfektum) pomocí minulého aktivního participia (NUD-participium).

	Kladně		záporně	
PERF	(ma) olen elanud	(me) oleme elanud	ma ei ole elanud	me ei ole elanud
	(sa) oled elanud	(te) olete elanud	sa ei ole elanud	te ei ole elanud
	ta on elanud	nad on elanud	ta ei ole elanud	nad ei ole elanud
PLPERF	(ma) olin elanud	(me) olime elanud	ma ei olnud elanud	me ei olnud elanud
	(sa) olid elanud	(te) olite elanud	sa ei olnud elanud	te ei olnud elanud
	ta oli elanud	nad olid elanud	ta ei olnud elanud	nad ei olnud elanud

⁵ I kladná forma imperativu 1. osoby pl., např. *oodakem* „počkejme“ je stylově příznaková, použije se pouze ve velmi formálním kontextu.

Souhrnně tedy:

	Kladně	záporně
PERF	prézentní tvary slovesa <i>olema</i> + NUD-participium	osobní zájmeno + <i>ei ole</i> + NUD-participium
PLPERF	imperfektní tvary slovesa <i>olema</i> + NUD-participium	osobní zájmeno + <i>ei olnud</i> + NUD-participium

Impersonál

U tvarů impersonálu se mohou navzájem lišit kladný přítomný tvar (s koncovkou *-takse/ -dakse/-akse*) na jedné straně a všechny zbývající impersonální tvary, zápor přítomného času, imperfektum a neindikativní tvary na straně druhé. Koncovky pravidelných sloves (I. – IV. třída) jsou však vždy paralelní: *t/d* je v kladném přítomném tvaru a zůstává i v ostatních tvarech, slovesa tedy mají koncovky *-takse, -ta, -ti, -tud* nebo *-dakse, -da, -di, -dud*. Paralelní jsou koncovky i u některých nepravidelných sloves.

MA-INF	DA-INF	přezens		imperfektum	
		kladně	záporně	kladně	záporně
õppima	õppida	õpitakse	ei õpita	õpiti	ei õpitud
hakama	hakata	hakatakse	ei hakata	hakati	ei hakatud
õmblema	õmmelda	õmmeldakse	ei õmmelda	õmmeldi	ei õmmeldud
saatma	saata	saadetakse	ei saadeta	saadeti	ei saadetud
andma	anda	antakse	ei anta	anti	ei antud
seisma	seista	seistakse	ei seista	seisti	ei seistud
laulma	laulda	lauldakse	ei laulda	lauldi	ei lauldud

Navzájem se lišící tvary mají slovesa uvedená v V. třídě a mnohá nepravidelná slovesa:

MA-INF	DA-INF	prézens		imperfektum	
		kladně	záporně	kladně	záporně
olema	olla	ollakse	ei olda	oldi	ei oldud
tulema	tulla	tullakse	ei tulda	tuldi	ei tuldud
panema	panna	pannakse	ei panda	pandi	ei pandud
surema	surra	surrakse	ei surda	surdi	ei surdud
minema	minna	minnakse	ei minda	mindi	ei mindud
jooma	juua	juuakse	ei jooda	joodi	ei joodud
sööma	süüa	süüakse	ei sööda	söödi	ei söödud
tooma	tuua	tuuakse	ei tooda	toodi	ei toodud
looma	luua	luuakse	ei looda	loodi	ei loodud
lööma	lüüa	lüüakse	ei lööda	löödi	ei löödud
käima	käia	käiakse	ei käida	käidi	ei käidud
müüma	müüa	müüakse	ei müüda	müüdi	ei müüdud
viima	viia	viiakse	ei viida	viidi	ei viidud
tegema	teha	tehakse	ei tehta	tehti	ei tehtud
nägema	näha	nähakse	ei nähta	nähti	ei nähtud

Nepravidelnosti při tvoření impersonálu (uváděny u slovesných tříd) se mohou týkat také kmene.

Impersonální tvary perfekta a plusquamperfekta jsou opět složeny z tvarů slovesa být (3. osoba sg.) a impersonálního neboli TUD-participia:

*Uksed on suletud*_{PERF} Dveře jsou zavřeny.

*Meid on oodatud*_{PERF} Jsme očekáváni.

*Meid ei ole kutsutud*_{PERF} Nebyli jsme pozváni.

*Töö oli eilseks lõpetatud*_{PLPERF} Práce byla včera dokončena.

Kiri/kirja ei ole saadetud. Dopis nebyl poslán.

*Täna ei müüdüd*_{PERF} *turul kalu.* Dnes se na trhu neprodávaly ryby.⁶

6 Estonský impersonál může vykazovat určité rysy pasiva, např. je někdy možné současné vyjádření konatele (pomocí elativu nebo konstrukce „*tema poolt*“):
minu isa poolt kirjutatud kiri dopis napsaný mým otcem

Infinitivy a participia

Participia

		impersonální ⁷
Přítomné	-v	-dav / -tav
Minulé	-nud	-dud / -tud

Přítomné participium se tvoří od kmene MA-infinitivu (tj. silného):

õppima – õppiv, hakkama – hakkav, õmblema – õmblev, tulema – tulev.

Jestliže kmen končí na konsonant, vkládá se *-e-*: *andma – andev, saatma – saatev.*

Participium lze skloňovat:

tulev : tuleva : tulevat : tulevate : tulevaid : ...,

andev : andva : andvat : andvate : andvaid : ... (vkladné *-e-* při skloňování odpadá)

Participium se nejčastěji používá v pozici kongruentního atributu, přičemž se jeho tvar shoduje s řídícím členem v čísle a pádě:

tuleval aastal v nadcházejícím roce

elavatele inimestele žijícím lidem

Minulé participium se tvoří od kmene DA-infinitivu připojením koncovky *-nud*:

õppida – õppinud, hakata – hakanud, õmmelda – õmmelnud, saata – saatnud, andma – andnud, laulda – laulunud, tulla – tulnud.

Participium se používá ve složených minulých časech (v perfektu a plusquamperfektu) a v záporných tvarech imperfekta, minulého kondicionálu a kvotativu. Lze ho také užít jako atributu, v této pozici se neskloňuje a zůstává ve stále stejném tvaru:

Nad olid tema käitumisest üllatatud. Byli jeho chováním překvapeni.

Õnapuud olid külmast kahjustatud. Jabloně byly poškozeny mrazem.

(Hranice mezi impersonálním a pasivním užitím nemusí být vždy jednoznačná. Primárním úkolem impersonálu je vyjádření děje, aniž bychom ukázali na původce tohoto děje. Při užití pasiva se do centra pozornosti namísto původce děje přesouvá objekt zasažený dějem.)

⁷ Impersonální participia (s koncovkami *-tav/-dav* a *-tud/-dud*) bychom mohli nazvat také pasivními participii (v opozici k aktivním participiím s koncovkami *-v* a *-nud*). Termín impersonální byl upřednostněn kvůli tomu, aby nezanikla souvislost s tvary impersonálu rozebíranými výše, které se tvoří stejným způsobem.

saabunud külaline host, který dorazil
saabunud külalised hosté, kteří dorazili
läinud aastal minulý rok / v minulém roce

Impersonální participia vytvoříme na základě již známých impersonálních tvarů. Distribuce *-d/-t* je stejná jako v záporném přítomném tvaru, minulých tvarech a neindikativních tvarech impersonálu:

õppima : *ei õpita* : *õpiti* : *õpitaks* : **õpitav** : **õpitud**
sööma : *ei sööda* : *söödi* : *söödaks* : **söödav** : **söödud**
tulema : *ei tulda* : *tuldi* : *tuldaks* : **tuldav** : **tuldud**
õmblema : *ei õmmelda* : *õmmeldi* : *õmmeldaks* : **õmmeldav** : **õmmeldud**
tegema : *ei tehta* : *tehti* : *tehtaks* : **tehtav** : **tehtud**

Přítomné impersonální participium lze skloňovat:

söödav seen jedlá houba
õpitavad sõnad slova (určená) k naučení
müüdav maja dům na prodej

Minulé impersonální participium se v pozici atributu nesklonuje:

tehtud töö udělaná práce
loetud raamatud přečtené knihy
müüdud majadest z prodaných domů
minu isa (poolt) kirjutatud kiri dopis napsaný mým otcem

Infinitivy

Z tzv. MA-infinitivu a DA-infinitivu můžeme odvodit další formy:

MA-INF <i>illativ ütlemma</i>	DA-INF <i>õelda</i>
<i>inessiv ütlemas</i>	DES-gerundium <i>inessiv õeldes</i>
<i>elativ ütlemast</i>	
<i>translativ ütlemaks</i>	
<i>abessiv ütlemata</i>	

Příklady použití:

*Lähen **ujuma**.* Jdu plavat.

*Ma käisin **ujumas**.* Byl/a jsem plavat.

*Ta tuleb **ujumast** veerand kaheksa.* Přijde z plavání o čtvrt na osm.

*Ta keeldus haiglasse **minemast**.* Odmítl/a jít do nemocnice.

*Mari lakkas **söömast**.* Mari přestala jíst.

*Vabandan **segamast**.* Omlouvám se za vyrušení.

*Tänan **küsimast**.* Děkuji za optání.

Tvary MA-infinitivu lze do věty zapojit s ohledem na finitní tvar slovesa v dané větě a na jeho význam: Srov. *käisin ujulas* „byl/a jsem v bazénu“ a *käisin ujumas* „byl/a jsem plavat, *tulime ujulast* „přišli/y jsme z bazénu“ a *tulime ujumast* „přišli/y jsme z plavání“.

Sloveso *jätma* „nechat, zanechat“ při použití s MA-INF v abessivu vyjadřuje „nechat něco neudělané, bez udělán“.

*Jätsin nõusid **pesemata**.* Nechal/a jsem nádobí neumyté.

Podobně lze použít sloveso *jäämä* „zůstat“:

*Töö jäi **tegemata**.* Práce zůstala neudělaná.

MA-infinitiv ve spojení s koncovkou translativu vyjadřuje účel nebo cíl:

***Vältimaks** suurt maanteed, keerasime vasemale.* Abychom se vyhnuli velké silnici, zahnuhli jsme doleva.

*See võrdlus on ehk parim viis **kirjeldamaks** praegust olukorda.* To přirovnání je asi nejlepší způsob, jak popsat současnou situaci.

DES-gerundium vyjadřuje děj současný s dějem finitního slovesa:

***Oodates** rongi ma lugesin.* Když jsem čekal/a na vlak, četl/a jsem si.

*Mees norskab **magades**.* Muž chrápe ve spánku.

*Kooli **tulles** nägin tänaval vana sõpra.* Když jsem přicházel/a do školy, viděl/a jsem na ulici starého přítele.

*Rahakotti **otsides** leidsin hoopis oma võtmed.* Když jsem hledal/a peněženku, našel/našla jsem místo ní své klíče.

Přítomná participia dala základ také ustálené infinitivní konstrukci, kterou lze nahradit vedlejší větou:

Ma uskusin sind magavat. (Ma uskusin, et sa magad.)

Kuulsin toas lauldavat. (Kuulsin, et toas lauldakse.)

Vazby s MA-infinitivem a DA-infinitivem

Slovesa a fráze pojící se se slovesem ve tvaru **MA-infinitivu**

pidama	muset	pean minema	musím jít
hakkama	začít	hakkan kirjutama	začínám psát
õppima	učít se, studovat	õpin joonistama	(na)učím se kreslit
õpetama	učít	õpetab laulma	učí zpívat
jääma	zůstat	jään ootama	počkám (dosl. zůstanu čekat)
tulema	přijít	tulen vaatama	přijdu se podívat
sõitma	jet	sõidan puhkama	jedu odpočívát
ruttama	pospíšet si	ruttan vaatama	spěchám se podívat
kiirustama	pospíšet si, spěchat	kiirustan lõpetama	uspíším konec
saatma	poslat	saadan (tema) küsima	pošlu (ho/ji) zeptat se
valmis olema	být připraven	olen valmis ära minema	jsem připraven odejít
nõus olema	souhlasit	olen nõus tegema	souhlasím, že udělám

Slovesa a fráze pojící se se slovesem ve tvaru **DA-infinitivu**

tahtma	chtít	tahan minna	chci jít
võima	mocht	võin tulla	můžu přijít (je to má vůle, mé rozhodnutí, mám právo)
tohtima	smět	tohin rääkida	smím mluvit
saama	mocht	saan tulla	můžu přijít (vnější okolnosti mi nebrání, je mi dovoleno)
püüdma	snažit se	püüan unustada	snažím se zapomenout
lubama	slíbit	luban teha	slibuju, že to udělám
aitama	pomocť	aitan lahendada	pomůžu vyřešit
oskama	umět	oskan uisutada	umím bruslit
armastama	milovat	armastan lugeda	miluju čtení
meeldima	líbit se	meeldib suusatada	líbí se mi lyžování
soovima	přát si	soovin tellida	přeju si objednat
jaksama	být schopen, být s to	jaksan tõusta	můžu (jsem schopen) vstát
kartma	bát se	kardan üksi koju minna	bojím se jít domů sám/sama
keelama	zakázat	keelan sul seda teha	zakazuju ti to udělat
maksma, tasuma	vyplatit se	seda ei maksa / ei tasu uskuda	tomu se nevyplatí věřit
on vaja	je třeba	pole vaja aidata	není třeba pomáhat
on tarvis	je třeba	töö on tarvis teha	práci je třeba udělat
on aega	je čas	on aega puhata	je čas odpočívat
on hilja	je pozdě	on hilja sellest rääkida	je pozdě o tom mluvit
on vara	je brzy	on vara sellega alustada	je předčasné s tím začínat
on + adjektivum (kerge, raske, hea, halb, igav, ilus, kasulik)		oleks hea otsustada on huvitav jälgida on igav kuulata	bylo by dobré se rozhodnout je zajímavé sledovat je nudné poslouchat

Adverbia a adpozice

Některá adverbia a postpozice se ohýbají v jedné trojici lokálních pádů, rozlišují tak lokální význam statický (nacházení se v určité lokalitě bez pohybu) a dva lokální významy dynamické – směr do/k a směr z/od (viz kapitola 3.2 Příklady užití pádů). (Vnitřní a vnější lokalita není obvykle rozlišena. Jen některé z následujících tvarů adverbíí a postpozic mají pravidelné koncovky lokálních pádů.)

Ohebná adverbia místa

Kde?	Kam?	Odkud?
<i>siin</i> „tady“	<i>siia</i> „sem“	<i>siit</i> „odtud“
<i>seal</i> „tam“	<i>sinna</i> „tam“	<i>sealt</i> „odamtud“
<i>kaugel</i> „daleko“	<i>kaugele</i> „daleko“	<i>kaugelt</i> „zdaleka“
<i>lähedal</i> „blízko“	<i>lähedale</i> „blízko“	<i>lähedalt</i> „zblízka“
<i>lähemal</i> „blíž“	<i>lähemale</i> „blíž (k něčemu)“	<i>lähemalt</i> „z větší blízkosti“
<i>all</i> „dole“	<i>alla</i> „dolů“	<i>alt</i> „zdola, zespodu“
<i>üleval</i> „nahore“	<i>üles</i> „nahoru“	<i>ülevalt</i> „shora“
<i>ees</i> „před“	<i>ette</i> „před“	<i>eest</i> „zpředu“

Postpozice a prepozice

Postpozice a prepozice (předložky) jsou slova, která se pojí s jiným slovem v určitém pádě. V případě postpozic to bývá nejčastěji genitiv, a protože se jedná o postpozice, následují až po daném slově. I u postpozic se podobně jako u adverbíí objevuje vyjádření tří druhů lokality (statické, směru do/k, směru z/od). Pokud takové rozlišení existuje, je uvedeno v tabulce. Uvádí se také, zda jde o postpozici, nebo prepozici a ve kterém pádě bývá jmenné doplnění. Použití je demonstrováno na příkladech. V některých případech se stejné slovo může vyskytovat jako postpozice i prepozice (viz poslední tabulka).

Postpozice

GEN + postpozice

určení místa

all alla alt	pod (směrem) pod zpod	<i>laua all</i> <i>laua alla</i> <i>laua alt</i>	pod stolem pod stůl zpod stolu
peal peale pealt	na (směrem) na z místa na	<i>kapi peal</i> <i>kapi peale</i> <i>kapi pealt</i>	na skříní na skříň ze skříně (z povrchu na skříní)
ees ette eest	před (směrem) před z/od místa před	<i>maja ees</i> <i>maja ette</i> <i>maja eest</i>	před domem před dům z pozice před domem
taga taha tagant	za (směrem) za zpoza	<i>puu taga</i> <i>puu taha</i> <i>puu tagant</i>	za stromem za strom zpoza stromu
sees sisse seest	uvnitř dovnitř zevnitř	<i>karbi sees</i> <i>karbi sisse</i> <i>karbi seest</i>	v krabici do krabice z krabice
kohal kohale kohalt	nad ⁸	<i>pea kohal</i> <i>pea kohale</i> <i>pea kohalt</i>	nad hlavou nad hlavu z pozice nad hlavou
kõrval kõrvale kõrvalt	u, blízko	<i>ukse kõrval</i> <i>ukse kõrvale</i> <i>ukse kõrvalt</i>	u dveří ke dveřím od dveří
juures juurde juurest	u	<i>vanaema juures</i> <i>vanaema juurde</i> <i>vanaema juurest</i>	u babičky k babičce od babičky
lähedal lähedale lähedalt	blízko, poblíž	<i>Tallinna lähedal</i> <i>Tallinna lähedale</i> <i>Tallinna lähedalt</i>	blízko Tallinnu do blízkosti Tallinnu z blízkosti Tallinnu
vahel vahele vahelt	mezi	<i>ukse ja akna vahel</i> <i>ukse ja akna vahele</i> <i>ukse ja akna vahelt</i>	mezi dveřmi a oknem mezi dveře a okno z místa mezi dveřmi a oknem
ääres äärde äärest	u, podél	<i>tee ääres</i> <i>tee äärde</i> <i>tee äärest</i>	u/podél cesty k cestě od cesty

8 Dále jsou v tabulce uvedeny jen statické významy, zbylé dva (směrové) významy si lze odvodit ze statického významu.

käes kätte käest	u, v (o těsném kontaktu)	<i>päikese käes</i> <i>päikese kätte</i> <i>päikese käest</i>	na slunci na slunce z místa na slunci
pool poole poolt	u (na straně, ze strany)	<i>sõprade pool</i> <i>aken tänava poole</i> <i>metsa poolt</i>	u přátel okno do ulice od/z lesa

 určení **místa** nebo **času**

järel järele järelt	po, za	<i>auto järel, suve järel</i> <i>(poodi) leiva järele</i> <i>kellegi järelt koristama</i>	za autem, po létě (do obchodu) pro chleba uklízet po někom
keskel keskele keskelt	uprostřed	<i>linna keskel, mai keskel</i> <i>linna keskele</i> <i>linna keskelt</i>	uprostřed města, května do středu města zprostřed města
paiku ajal	kolem, přibližně	<i>kella kümne paiku</i> <i>südaöö ajal</i>	kolem desáté kolem půlnoci
jooksul	během	<i>öö jooksul</i>	během noci
eel	(bezprostředně) před	<i>valimiste eel</i>	před volbami

 další postpozice **místa**

vastas (vastast, vastu)	naproti	<i>poe vastas</i>	naproti obchodu
ligidal (ligidale, ligidalt)	blízko	<i>kodu ligidal</i>	blízko domova
küljes (külge, küljest)	u, na (těsně, v kontaktu)	<i>põranda küljes</i>	na podlaze
otsas (otsa, otsast)	na (konci, vrcholu, špičce)	<i>puu otsas</i>	na špičce stromu, na stromě

jiné postpozice

seas (sekka, seast)	mezi (několika), ve společnosti, ve skupině	<i>muude asjade seas</i>	mezi jinými věcmi
hulgas, (hulka, hulgast)	mezi (několika), v houfu, spolu s	<i>laste hulgas</i>	mezi dětmi
asemel, asemele	(na)místo	<i>ühe asemel kaks</i>	(na)místo jednoho dva
järgi	podle	<i>seaduse järgi</i>	podle zákona
kaupa	po (jednotkách)	<i>osade kaupa</i>	po částech
tõttu	kvůli	<i>haiguse tõttu</i>	kvůli nemoci
puhul	v případě, pokud jde o, u příležitosti	<i>tarbe puhul</i>	v případě potřeby
korral	v případě	<i>halva ilma korral</i>	v případě špatného počasí
abil	(s) pomocí	<i>sõnaraamatu abil</i>	s pomocí slovníku
jaoks	pro	<i>minu jaoks</i>	pro mne
kohta	k, na, pro, o	<i>selle kohta midagi ütleva oma aja kohta film sõja kohta</i>	něco k tomu říct na svou dobu film o válce
põhjal	na základě	<i>faktide põhjal film raamatu põhjal</i>	na základě faktů film podle knihy
eest	o, za	<i>hoolitsema kellegi eest tasu eest iga hinna eest</i>	starat se o někoho za poplatek za každou cenu
võrra	o (kolik)	<i>kümne protsendi võrra</i>	o deset procent

Postpozice s jinými pády

ELAT + saadik, saati	od (časově)	<i>lapsest saadik</i>	od dětství
ELAT + peale	od (časově)	<i>hommikust peale</i>	od rána
ELAT + hoolimata	nehledě na	<i>kõigest hoolimata</i>	nehledě na všechno

GEN + kaudu	skrz, přes	<i>(rong sõidab) Tartu kaudu akna kaudu</i>	(vlak jede) přes Tartu oknem, přes okno
PART + kaudu	od po	<i>tuttava kaudu kuulma maanteed kaudu</i>	slyšet od (přes) známého po silnici

Prepozice

Prepozice + PART

enne	před (časově)	<i>enne lõunat</i>	před obědem
keset	uprostřed	<i>keset tuba</i> <i>keset ööd</i>	uprostřed pokoje uprostřed noci
mööda	podél, po	<i>mööda metsa</i> <i>mööda tänavat</i>	po lese po ulici
piki	podél	<i>piki tänavat</i>	podél ulice, po ulici

Prepozice s jinými pády

koos + KOMIT	s, spolu	<i>koos isaga</i>	s otcem
ühes + KOMIT	s, spolu	<i>ühes vennaga</i>	s bratrem
ilma + ABESS	bez	<i>ilma sinuta</i>	bez tebe
kuni + TERMIN	až k	<i>kuni metsani</i>	až k lesu
peale + GEN	kromě	<i>peale minu</i>	kromě mě
alates + ELAT	počínajíc	<i>alates esmaspäevast</i>	od pondělka
tänu + ALL	díky komu/čemu	<i>tänu temale</i>	díky němu/ní

Postpozice i prepozice

pärast + PART	po	<i>pärast lõunat</i> <i>pärast tööd</i>	po obědě po práci
GEN + pärast	po (uplynutí)	<i>aasta pärast</i> <i>kolme päeva pärast</i>	za rok za tři dny
GEN+ pärast	kvůli, z důvodu	<i>tormi pärast</i> <i>huvi pärast</i>	kvůli bouřce ze zájmu
üle + GEN	přes	<i>üle õla</i> <i>üle õue</i> <i>üle raamatu kummarduma</i>	přes rameno přes dvůr sklonit se nad knihou
GEN + üle	nad	<i>võim kellegi üle</i>	moc nad někým
GEN + ümber	kolem	<i>Päikese ümber</i> <i>suu ümber</i> <i>laua ümber</i>	kolem Slunce kolem úst kolem stolu
ümber + GEN		<i>ümber Päikese</i>	kolem Slunce
PART + mööda	podél, po	<i>maad mööda</i> <i>võimalust mööda</i>	po zemi podle možnosti
mööda + PART		<i>mööda teed</i> <i>mööda tuba edasi-tagasi</i>	po cestě sem tam po pokoji
GEN + ligi	(blíž) k (blízko) u	<i>silmade ligi</i> <i>õhtu ligi</i>	k očím k večeru
PART + ligi		<i>maad ligi</i>	(blízko) u země, nad zemí
ligi + PART		<i>ligi maad</i> <i>ligi veepinda</i>	(blízko) u země, nad zemí nad vodní hladinou
GEN + vastu	proti	<i>selg selja vastu</i> <i>ettepaneku vastu olema</i>	zády naproti sobě být proti návrhu
vastu + PART		<i>vastu seina koputama</i> <i>vastu akent</i>	zaklepat na stěnu proti oknu, na okno
ELAT + läbi läbi + GEN	skrz, přes	<i>metsast läbi</i> <i>läbi metsa</i>	přes les

Číslovky

Skloňování základních číslovek

NOM sg	GEN sg	PART sg	ILL sg
'null	nulli	'nulli	'nulli/nullisse
'üks	ühe	'üht / 'ühte	'ühte/ühesse
'kaks	kahe	'kaht / 'kahte	'kahte/kahesse
'kolm	kolme	'kolme	'kolme/kolmesse
neli	nelja	'nelja	'nelja neljasse
'viis	viie	'viit	'viide viiesse
'kuus	kuue	'kuut	'kuude/kuuesse
seitse	'seitsme	seitset	'seitsmesse
kaheksa	kaheksa	kaheksat	kaheksasse
üheksa	üheksa	üheksat	üheksasse
kümme	'kümne	kümnet	'kümnesse
sada	saja	sadat	sajasse
tuhat	tuhande	tuhandet	tuhandesse
miljon	miljoni	miljonit	miljonisse
miliard	miljardi	miljardit	miljardisse

Ostatní pády se tvoří připojením koncovky ke genitivnímu kmeni: *kahega*, *kolmes*, *seitsmel*, ...

Číslovky 11–19 mají příponu **-teist**: *üksteist*, *kaksteist*, *kolmteist*, *neliteist*, ... *üheksateist*. Při skloňování zůstává přípona **-teist** stále ve stejném tvaru, skloňuje se předcházející komponent (*üks-*, *kaks-*, ...) a/nebo připojíme **-kümne**, které následně skloňujeme. (Číslovky s příponou **-teist** („-nác“) nesly původně označení *teist kümmed* „(ze) druhé desítky“, to se zkrátilo na pouhé **-teist**.) Srov. následující tabulka:

NOM sg	GEN sg	PART sg	ILL sg
kaksteist	kaheteist(kümne)	kahtteist(kümmend)	kaheteistkümnesse
üheksateist	üheksateist(kümne)	üheksatteist(kümmend)	üheksateistkümnesse

Ve všech ostatních pádech použijeme vzor

genitivní kmen + *teist* + *kümne* + pádová koncovka:

kahe + *teist* + *kümne* + *l* (adessiv od číslovky 12)

kolme + *teist* + *kümne* + *s* (inessiv od číslovky 13)

üheksa + *teist* + *kümne* + *ga* (komitativ od číslovky 19)

Srov. např.

Pood on lahti kella kaheteistkümneni. Obchod je otevřený do dvanácti.

Tvoření složených číslovek

Číslovky 20, 30, ... se tvoří připojením **kümmend** k nominativu výchozí číslovky: *kakskümmend*, *kolmkümmend*, ...

Číslovky 200, 300 připojením **sada**: *kakssada*, *kolmsada*, ...

Číslovky 2 000, 3 000 přidáním slova **tuhat**: *kaks tuhat*, *kolm tuhat*, ...

Číslovky 2 000 000, 3 000 000 přidáním slova **miljon** v partitivu (**miljonit**): *kaks miljonit*, *kolm miljonit*, ...

Části *-teist*, *-kümmend*, *-sada* se píše dohromady (*kaksteist*, *kakskümmend*, *kakssada*), ostatní zvlášť (*kaks tuhat*, *kaks miljonit*).

Složené číslovky mají při skloňování jednotlivé komponenty v genitivním kmeni, koncovka pádu se připojuje nakonec:

Např.: 2 457

NOM	kaks tuhat nelisada viiskümmend seitse
GEN	kahe tuhande neljasaja viiekümne seitsme
ILL	kahe tuhande neljasaja viiekümne seitsmesse
ADES	kahe tuhande neljasaja viiekümne seitsmel
KOMIT	kahe tuhande neljasaja viiekümne seitsmega

Pouze v PART jsou všechny koncovky v partitivu (tvar PART se nepoužívá často):

PART	kaht(e) tuhandet neljasada viitkümmend seitset
------	--

Pokud je číslovka ve větě v nominativu, počítané slovo po ní následuje v partitivu singuláru (s výjimkou číslovky *üks* „jeden“).

Nimekirjas on seitseteist osalejat. V seznamu je sedmnáct účastníků.

Konverentsile tuli viiskümmend osalejat. Na konferenci přijelo padesát účastníků.

Mul on kakskümmend euro. Mám dvacet euro.

Pokud je fráze s číslovkou v jiném pádě než v nominativu, číslovka se chová jako shodný atribut, tj. shoduje se v pádě s počítaným slovem (celá fráze je v jednotném čísle), srov. např.:

*viiekümnele*_{ALL} *inimesele*_{ALL} pro padesát lidí / padesáti lidem

*kuue*_{GEN} *päeva*_{GEN} *jooksul* během šesti dnů.

Řadové číslovky

NOM sg		GEN sg	PART sg	ILL sg
esimene	„první“	esimese	esimest	esimesse
teine	„druhý“	teise	teist	teise
kolmas	„třetí“	kolmanda	kolmandat	kolmandasse
kümnes	„desátý“	kümnenda	kümnendat	kümnendasse
tuhandes	„tisící“	tuhandenda	tuhandendat	tuhandendasse

Tvoření řadových číslovek:

genitivní kmen + -s (pro NOM)
genitivní kmen + -nda (pro ostatní pády) + pádová koncovka

(Výjimečné jsou číslovky *esimene* „první“ a *teine* „druhý“, které mají specifický tvar a skloňují se podle vzoru *inimene*, srov. kapitola 3.3 Skloňovací vzory.)

U složených číslovek připojujeme -s/-nda až k poslední části, předchozí části jsou ve tvaru genitivu:

Např.: 2 457

NOM	kahe tuhande neljasaja viiekümne seitsmes
GEN	kahe tuhande neljasaja viiekümne seitsmenda
ILL	kahe tuhande neljasaja viiekümne seitsmendasse
ADES	kahe tuhande neljasaja viiekümne seitsmendal
KOMIT	kahe tuhande neljasaja viiekümne seitsmendaga

U číslovek 11–19 připojujeme *-s/-nda* k poslední možné části *-kümne-* (části předcházející *-teist-* jsou v genitivu, *-teist-* je stále ve stejném tvaru):

NOM	üheteistkümnes
GEN	üheteistkümnnendal
ILL	üheteistkümnnendasse
ADES	üheteistkümnnendal
KOMIT	üheteistkümnnendaga

Data

Kolikátého v měsíci (mis kuupäeval)

Který den?	Kterého dne?
24. veebruar kahekümne neljas veebruar	24. veebruaril kahekümne neljandal veebruaril
16. märts kuueteistkümnes märts	16. märtsil kuueteistkümnnendal märtsil
31. juuni kolmekümne esimene juuni	31. juunil kolmekümne esimesel juunil

Chceme-li vyjádřit „v určitém měsíci“ (v lednu, v únoru, ...), použijeme inessiv: *jaanuaris, veebruaris, ...*

Kterého roku (mis aastal)

1867. aastal tuhande kaheksasaja kuuekümne seitsmendal aastal
2012. aastal kahe tuhande kaheteistkümnnendal aastal

möödunud aastal (v minulém roce)

järgmisel aastal (v příštím roce)

sel aastal (v tomto roce)

60. aastad – *kuuekümnnendad aastad* (60. léta), *kuuekümnnendatel* (v šedesátých letech)

Století

17. sajand – seitsmeteistkümmes sajand	17. sajandil – seitsmeteistkümnendal sajandil
21. sajand – kahekümne esimene sajand	21. sajandil – kahekümne esimesel sajandil

üheksateistkümnenda sajandi esimesel poolel (v první polovině 19. století)
 viieteistkümnenda sajandi teisel poolel (v druhé polovině 15. století)

Zlomky

Názvy pro zlomky mají příponu *-ndik*, např. *kolmandik* „třetina“, *neljandik* „čtvrtina“ (jinak také *veerand*), *viiendik* „pětina“, *sajandik* „setina“, *tuhandik* „tisícina“ („polovina“ je *pool*).

Slova se skloňují podle vzoru *õnnelik* (GEN *kolmandiku*, PART *kolmandikku*).

2/4 – kaks neljandikku

3/5 – kolm viiendikku

Stupňování adjektiv

Komparativ

Komparativ vytvoříme od pozitivu přidáním přípony *-m* ke genitivnímu kmeni:

NOM sg.		GEN sg.	Komparativ	
<i>suur</i>	„velký“	suure	<i>suurem</i>	„větší“
<i>õnnelik</i>	„šťastný“	õnneliku	<i>õnnelikum</i>	„šťastnější“
<i>kõrge</i>	„vysoký“	kõrge	<i>kõrgem</i>	„vyšší“
<i>hele</i>	„světlý“	heleda	<i>heledam</i>	„světlejší“
<i>uus</i>	„nový“	uue	<i>uuem</i>	„novější“

U některých adjektiv, která mají v genitivu dvě slabiky a končí na *-a* nebo *-u*, dochází ke změně *a > e*:

NOM sg.		GEN sg.	Komparativ	
<i>vana</i>	„starý“	vana	<i>vanem</i>	„starší“
<i>kuum</i>	„horký“	kuuma	<i>kuumem</i>	„horčejší“
<i>laisk</i>	„líný“	laisa	<i>laisem</i>	„línější“
<i>paks</i>	„tlustý“	paksu	<i>paksem</i>	„tlustší“

Ke změně *a > e* nedochází u adjektiv, která mají v genitivu více než dvě slabiky, např. *madal*_{NOM} : *madala*_{GEN} : *madalam*_{KOMP} („nižší“), a u adjektiv, která mají v genitivu dvě slabiky, ale první slabika je důrazná, např. *rikas*_{NOM} : *rikka*_{GEN} : *rikkam*_{KOMP} („bohatší“).

Některá adjektiva mají supletivní kmen nebo je jejich stupňování mírně nepravidelné:

NOM sg.		GEN sg.	Komparativ	
<i>hea</i>	„dobrý“	hea	<i>parem</i>	„lepší“
<i>lühike</i>	„krátký“	lühikese	<i>lühem</i>	„kratší“
<i>pisike</i>	„drobný“	pisikese	<i>pisem</i>	„drobnější“

Adjektiva v komparativu se skloňují následujícím způsobem:

	sg.	pl.
NOM	<i>suurem</i>	<i>suuremad</i>
GEN	<i>suurema</i>	<i>suuremate</i>
PART	<i>suuremat</i>	<i>suuremaid</i>
ILL	<i>suuremasse</i>	<i>suurematesse</i>
INESS	<i>suuremas</i>	<i>suuremates</i>
...		

Superlativ

Superlativ se tvoří pomocí slova *kõige* a tvaru komparativu:

Pozitiv	Komparativ	Superlativ	
<i>suur</i>	<i>suurem</i>	<i>kõige suurem</i>	„největší“
<i>uus</i>	<i>uuem</i>	<i>kõige uuem</i>	„nejnovější“
<i>hea</i>	<i>parem</i>	<i>kõige parem</i>	„nejlepší“
<i>lühike</i>	<i>lühem</i>	<i>kõige lühem</i>	„nejkratší“

Některá slova mají i jednoslovný superlativ zakončený na *-im*, např.:

Pozitiv	Komparativ	Superlativ	
<i>ilus</i>	<i>ilusam</i>	<i>kõige ilusam / ilusaim</i>	„nejkrásnější“
<i>kindel</i>	<i>kindlam</i>	<i>kõige kindlam / kindlaim</i>	„nejjistější“
<i>hea</i>	<i>parem</i>	<i>kõige parem / parim</i>	„nejlepší“

S těmito tvary superlativu⁹ se lze častěji setkat např. v literárních textech, běžně lze používat dvouslovné tvary s *kõige*. Obvyklý a rozšířený je superlativ *parim*.

Superlativní tvary adjektiv se skloňují stejně jako výše uvedené tvary komparativní (platí i pro jednoslovný superlativ, např. *parim* : *parima* : *parimat* : *parimas* : ...).

⁹ Jednoslovný superlativ je možné tvořit od adjektiv, která mohou mít v partitivu plurálu zakončení *-id* nebo *-i*, např. *kõrge* : (PART pl. *kõrgeid*) : SUPERL *kõrgeim*, *rikas* : (PART pl. *rikkaid*) : SUPERL *rikkaim*, *must* : (PART pl. *musti*) : SUPERL *mustim*, *suur* : (PART pl. *suuri*) : SUPERL *suurim*. Od adjektiv s příponou *-ik* nebo *-lik* lze tvořit jednoslovný superlativ se zakončením *-em*, např. *õnnelik* : KOMP *õnnelikum* : SUPERL *õnnelikem* (~ *kõige õnnelikum*), *kasulik* : KOMP *kasulikum* : SUPERL *kasulikem* (~ *kõige kasulikum*) (srov. PART pl. *õnnelikke*, *kasulikke*).

Obvyklejší derivační sufixy

Pomocí derivačních sufixů se odvozují nová slova. Derivační sufixy se vyskytují před sufixy gramatických kategorií (např. koncovkami pádu nebo osoby). Na rozdíl od skloňování nebo časování bývá konkrétní způsob připojení sufixu méně pravidelný. Při odvození od jmen se derivační sufix obvykle váže na genitivní kmen slova nebo tvar kmene z něj vycházející.

Význam odvozeného slova často nelze odhadnout podle významu jednotlivých částí odvozeniny.

U odvozenin, které lze snadno analyzovat, je v tabulkách naznačen i způsob odvozování. V jiných případech může porozumění struktuře odvozeného slova pomoci při rozeznávání slov a jejich užívání.

U odvozených jmen a sloves je uváděn také obvyklý způsob jejich skloňování nebo časování (srov. také kapitola 3.3 Skloňovací vzory a 4.2 Časování sloves).

Adverbia

Častější je odvozování od adjektiv, ale existují i odvozeniny od substantiv nebo sloves.

-lt	Nejproduktivnější sufix odvozující adverbia, např.: <i>täpne</i> (přesný) > täpselt (přesně) <i>lihtne</i> (jednoduchý) > lihtsalt (jednoduše) <i>aeglane</i> (pomalý) > aeglaselt (pomalu) <i>aeglasem</i> (pomalejší) > aeglasemalt (pomaleji)
-sti	halvasti (špatně), srov. <i>halb</i> : <i>halva</i> (špatný) arvatavasti (podle odhadu / očekávání) läbinisti (naskrz) uuesti (znovu) vanasti (kdysi) täiesti (úplně)
-mini	Vytváří komparativní adverbium: halvemini (hůře) kiiremini (rychleji) sagedamini (častěji)
-misi	võrdlemisi (relativně, celkem), srov. <i>võrdlema</i> (srovnávat)
-ti	Vyjádřuje opakování v určitých intervalech: hommikuti (každé ráno), srov. <i>hommik</i> (ráno) päeviti (denně), srov. <i>päev</i> (den) õhtuti (po večerech), srov. <i>õhtu</i> (večer)
-kesi	kahekesi (ve dvou), srov. <i>kaks</i> : <i>kahe</i> (dva) kolmekesi (ve třech) salakesi (potají)

Substantiva

Sufixy, jimiž se odvozují substantiva ze sloves

V druhém řádku je u jednotlivých sufixů uváděn způsob, jakým se odvozená substantiva skloňují.

<p>-mine</p>	<p>Produktivní sufix, kterým lze od kteréhokoli slovesa odvodit substantivum. Význam odvozeného substantiva zůstává velmi obecný s převládající procesualností. <i>lugema</i> (číst) > lugemine (čtení) <i>laulma</i> (zpívat) > laulmine (zpívání) <i>levima</i> (rozšířit se, rozšiřovat se) > levimine (rozšiřování)</p> <p><i>lugemine</i> : GEN <i>lugemise</i> : PART <i>lugemist</i> (plurál se obvykle nepoužívá)</p>
<p>-us</p>	<p>Obvykle je základem pro odvození sloveso. Odvozené substantivum může podobně jako deriváty s příponou <i>-mine</i> odkazovat na proces, význam ale v kontrastu k derivátům s příponou <i>-mine</i> bývá časově omezený (nebo kondenzovaný). Deriváty s příponou <i>-us</i> označují děj v určitém okamžiku, případně výsledek děje: <i>õpetama</i> (učit) > õpetus (výuka, poučení, pokyn) <i>suudlema</i> (líbat) > suudlus (polibek) <i>algama</i> (začít) > algus (začátek) <i>luuletama</i> (básnit) > luuletus (báseň) <i>väsima</i> (unavit se) > väsimus (únava) <i>muutuma</i> (změnit se) > muutus (změna)</p> <p>(Sufix má také variantu <i>-dus</i>, např. haridus „vzdělání“, segadus „zmatek“.) Sufix může být připojen i k různým tvarům slovesa, např. (<i>tulema</i>) tulemus „výsledek“, (<i>sobiv</i>) sobivus „vhodnost“, (<i>loetav</i>) loetavus „čitelnost“, (<i>nähtud</i>) nähtus „úkaz, jev“.</p> <p><i>algus</i> : GEN sg. <i>alguse</i> : PART sg. <i>algust</i> : GEN pl. <i>alguste</i> : PART pl. <i>alguseid</i> / <i>luuletusi</i> (PART pl. je zakončen na <i>-seid</i> nebo <i>-si</i>, případně kolísá¹⁰)</p>
<p>-is</p>	<p>Odvozené slovo odkazuje obvykle na výsledek děje: <i>leiutis</i> (vynález), srov. <i>leiutama</i> (vynalézat) <i>küpsis</i> (sušenka), srov. <i>küpsema</i> (péct se, smažit se) <i>tagatis</i> (záloha, záruka), srov. <i>tagama</i> (zaručit, zajistit)</p> <p><i>küpsis</i> : <i>küpsise</i> : <i>küpsist</i> : <i>küpsiste</i> : <i>küpsiseid</i> / <i>leiutisi</i></p>

¹⁰ Viz kapitola 3.3 Skloňovací vzory.

-ng	<p>loeng (přednáška), srov. <i>lugema</i> (číst) looming (tvorba, výtvor), srov. <i>looma</i> (tvořit) areng (vývoj), srov. <i>arenema</i> (vyvíjet se)</p>
	<p><i>loeng : loengu : loengut : loengute : loenguid</i></p>
-nd	<p>tōend (důkaz, dokument), srov. <i>tōdema</i> (uznat) loend (seznam), srov. <i>lugema</i> (číst)</p>
	<p><i>loend : loendi : loendit : loendite : loendeid</i></p>
-e : -e	<p>surve (tlak), srov. <i>survama</i> (tlačit) kutse (pozvánka), srov. <i>kutsuma</i> (pozvat) teade (zpráva, oznámení), srov. <i>teatama</i> (dát vědět)</p>
	<p><i>teade : teate : teadet : teadete : teateid</i></p>
-e : -eme	<p>teade, častěji v pl. teatmed (informace, data) sade, častěji v pl. sademed (srážky), srov. <i>sadama</i> (pršet, padat)</p>
	<p><i>teade : teatme : teadet : teatmete : teatmeid</i></p>
-u	<p>tulu (příjem, přínos) mōju (vliv), srov. <i>mōjuma</i> (působit) lugu (příhoda, příběh) tegu (čin) lōpp : <i>lōpu</i> (konec) käsk : <i>käsu</i> (rozkaz) 'maks : <i>maksu</i> (platba)</p>
	<p><i>tulu : tulu : tulu : tulude : tulusid</i> <i>käsk : käsu : käsku : käskude : käske</i> (vzor <i>isa</i> nebo vzor <i>tund</i>)</p>

Odvozená slova označující osobu

<p>-ja</p>	<p>Odvozuje se od slovesa (kmene MA-infinitivu), označuje člověka vykonávajícího danou činnost: <i>mängima</i> (hrát) > mängija (hráč) <i>õpetama</i> (učit) > õpetaja (učitel) luuletaja (básník) ettekandja (číšník) eesistuja (předseda) lapsehoidja (chůva) Někdy může označovat i prostředek nebo nástroj: kruvikeeraja (šroubovák)</p> <p><i>mängija : mängija : mängijat : mängijate : mängijaid</i></p>
<p>-lane</p>	<p>sportlane (sportovec) vaenlane (nepřítel), srov. <i>vaen</i> (nenávist, vztek) kaaslane (společník), srov. adverbium <i>kaasa</i> (spolu, ve společnosti) Od vlastních jmen odvozeniny označující původ, národnost: eestlane (Estonec) eurooplane (Evropan) londonlane (Londýňan)</p> <p><i>kaaslane : kaaslase : kaaslast : kaaslaste : kaaslasi / kaaslaseid</i></p>
<p>-lanna</p>	<p>Od vlastních jmen tvoří odvozeniny označující národnost osoby ženského pohlaví: eestlanna (Estonka) sakslanna (Němka)</p> <p><i>eestlanna : eestlanna : eestlannat : eestlannade : eestlannasid (vzor tubli)</i></p>
<p>-line</p>	<p>V případě substantiv označuje většinou účastníka události nebo vztahu: pulmaline (svatebčan), srov. <i>pulmad</i> (svatba) üüriline (nájemník) külaline (host)</p> <p><i>külaline : külalise : külalist : külaliste : külalisi</i></p>
<p>-ur</p>	<p>juuksur (holič), srov. <i>juuksed</i> (vlasy) jalgrattur (cyklista), srov. <i>jalgratas</i> (kolo)</p> <p><i>juuksur : juuksuri : juuksurit : juuksurite : juuksureid</i></p>

<p>-nik</p>	<p>Často označuje osobu vykonávající nějakou činnost nebo profesi: kirjanik (spisovatel) kunstnik (umělec), srov. <i>kunst</i> (umění) kohtunik (soudce), srov. <i>kohus</i> : <i>kohtu</i> (soud) omanik (majitel), srov. <i>omama</i> (vlastnit) elanik (obyvatel), srov. <i>elama</i> (žít)</p>
	<p><i>kirjanik</i> : <i>kirjaniku</i> : <i>kirjanikku</i> : <i>kirjanike</i>/<i>kirjanikkude</i> : <i>kirjanikke</i></p>
<p>-nu</p>	<p>Jde o substantivizovanou podobu NUD-participia. Označuje osobu, která byla aktérem daného děje: ehmunu (vyděšený) < <i>ehmuma</i> (vylekat se) tulnu (příchozí) < <i>tulema</i> (přijít) täiskasvanu (dospělý)</p>
	<p><i>tulnu</i> : <i>tulnu</i> : <i>tulnut</i> : <i>tulnute</i> : <i>tulnuid</i></p>
<p>-tu</p>	<p>Jde o substantivizovanou podobu TUD-participia. Označuje osobu nebo neživou věc, která byla objektem daného děje: armastatu (milovaná osoba, věc) < <i>armastama</i> (milovat) oodatu (očekávaná událost, osoba) < <i>ootama</i> (čekat) tõlgitu (přeložený text) < <i>tõlkima</i> (přeložit)</p>
	<p><i>armastatu</i> : <i>armastatu</i> : <i>armastatut</i> : <i>armastatute</i> : <i>armastatuid</i></p>

Odvozená slova označující místo nebo mající kolektivní význam

-la	<p>Označení místa: haigla (nemocnice), srov. <i>haige</i> (nemocný) ujula (bazén, plovárna), srov. <i>ujuma</i> (plavat)</p>
	<p><i>ujula : ujula : ujulat : ujulate : ujulaid</i></p>
-kond	<p>Označení kolektivu, souboru: perekond (rodina) meeskond (mužstvo), srov. <i>mees</i> (muž) seltskond (společnost), srov. <i>selts</i> (spolek) saatkond (vyslanectví), srov. <i>saatma</i> (poslat, vyslat), <i>saadik</i> (vyslanec)</p>
	<p><i>perekond : perekonna : perekonda : perekondade : perekondi</i></p>
-stik	<p>Označení kolektivních substantiv: sõnastik (slovníček), srov. <i>sõna</i> (slovo) tähestik (abeceda), srov. <i>täht : tähe</i> (písmeno) saarestik (souostroví), srov. <i>saar</i> (ostrov) mäestik (pohoří), srov. <i>mägi</i> (kopec, hora)</p>
	<p><i>sõnastik : sõnastiku : sõnastikku : sõnastike / sõnastikkude : sõnastikke</i></p>
-ik	<p>Sufix -ik má široké použití a odvozeniny odkazují např. na určité místo, kolektiv, osobu, věc nebo i na abstraktní časový úsek: leplik (olšovní), srov. <i>lepp : lepa</i> (olše) kuusik (smrčina), srov. <i>kuusk : kuuse</i> (smrk) kohvik (kavárna), srov. <i>kohv</i> (káva) rannik (pobřeží), srov. <i>rand : ranna</i> (břeh) märkmik (poznámkový blok) isik (osoba) lemmik (oblíbenec, oblíbená věc) olevik (přítomnost, přítomný čas) minevik (minulost, minulý čas) igavik (věčnost)</p>
	<p>Se střídáním stupňů nebo bez něj: <i>märkmik : märkmiku : märkmikku : märkmike/märkmikkude : märkmikke</i> <i>kohvik : kohviku : kohvikut : kohvikute : kohvikuid</i></p>

Odvozená substantiva s abstraktním významem

-us	Pomocí sufixu <i>-us</i> se od adjektiv odvozují substantiva označující vlastnost: <i>suur</i> (velký) > suurus (velikost) <i>noor</i> (mladý) > noorus (mládí) <i>täpne</i> (přesný) > täpsus (přesnost) <i>andekas</i> (nadaný) > andekus (nadání) <i>õnnetu</i> (nešťastný) > õnnetus (neštěstí)
	<i>suurus : suuruse : suurust : suuruste : suurus/suuruseid</i>
-ndus	Odvozeniny označují oblast, obor: majandus (ekonomika) kirjandus (literaura) kokandus (kulinářství)
	<i>majandus : majanduse : majandust : majanduste : majandusi</i>

Sufify modifikující význam substantiva

-nna	Označení osoby ženského pohlaví: sõbranna (kamarádka) kuninganna (královna) eestlanna (Estonka)
	<i>sõbranna : sõbranna : sõbrannat : sõbrannade : sõbrannasid</i> (vzor <i>tubli</i>)
-tar	Také sufix <i>-tar</i> vytváří odvozeniny označující osobu ženského pohlaví, používá se méně než <i>-nna</i> a spíše zřídka: sõbratar (kamarádka) kaunitar (krasavice) tšehhtar (Češka) (K označení národnosti lze sufix použít tehdy, když obecný název, např. <i>tšehh</i> , nemá žádný sufix. Od jmen se sufixem <i>-lane</i> se tvar označující ženu vytvoří připojením sufixu <i>-lanna</i> , např. <i>sakslane</i> (Němec) – <i>sakslanna</i> (Němka).)
	<i>kaunitar : kaunitari : kaunitari : kaunitaride : kaunitare</i> (vzor <i>seminar</i>)
-ke(ne)	Sufix <i>-ke(ne)</i> vytváří deminutiva: majake(ne) (domeček) killuke(ne) (kousíček), srov. <i>kild</i> : <i>killu</i> (kousek, část) emake(ne) (maminka)
	<i>majake(ne) : majakese : majakest : majakeste : majakesi</i>

Adjektiva

<p>-ne</p>	<p>Sufix <i>-ne</i> má poměrně široké využití, srov. např.:</p> <p>soolane (slaný), srov. <i>sool</i> (sůl) vihmane (deštivý), srov. <i>vihm</i> (děšť) efektne (efektní) raudne (železný), srov. <i>raud</i> (železo) suvine (letní) eilne (včerejší)</p> <p>Některé odvozeniny označují míru:</p> <p>aastane (roční) meetrine (metrový)</p> <hr/> <p><i>kinnine</i> : <i>kinnise</i> : <i>kinnist</i> : <i>kinniste</i> : <i>kinniseid</i> / <i>kinnisi</i> <i>eilne</i> : <i>eilse</i> : <i>eilset</i> : <i>eilsete</i> : <i>eilseid</i> (Skloňování se liší podle toho, zda sufix <i>-ne</i> následuje po vokálu, nebo konsonantu.)</p>
<p>-line</p>	<p>Odvozeniny odkazují např. na přítomnost konkrétní vlastnosti, charakteristiky:</p> <p>triibuline (pruhovaný) pikajuukseline (dlouhovlasý) viiekorruseline (pětipatrový)</p> <p>Mohou také vyjadřovat spojitost s určitou oblastí, oborem:</p> <p>ajalooline (historický), srov. <i>ajalugu</i> : <i>ajaloo</i> (historie) keemiline (chemický) sõjaline (válečný), srov. <i>sõda</i> : <i>sõja</i> (válka) arktiline (arktický)</p> <hr/> <p><i>triibuline</i> : <i>triibulise</i> : <i>triibulist</i> : <i>triibuliste</i> : <i>triibulisi</i></p>
<p>-lik</p>	<p>Odvozená adjektiva často vyjadřují podobnost s danou osobou, věcí či jevem:</p> <p>lapselik (dětinský), srov. <i>laps</i> : <i>lapse</i> (dítě) mehelik (mužný), srov. <i>mees</i> : <i>mehe</i> (muž) inimlik (lidský), srov. <i>inimene</i> (člověk) egoistlik (egoistický)</p> <p>nebo příslušnost k dané oblasti</p> <p>riiklik (státní), srov. <i>riik</i> (stát) isiklik (osobní)</p> <p>Tato adjektiva se odvozují i od sloves:</p> <p>lõplik (konečný), srov. <i>lõppema</i> (skončit) ettevaatlik (opatrný), srov. <i>ette vaatama</i> (dávat pozor)</p> <hr/> <p><i>riiklik</i> : <i>riikliku</i> : <i>riiklikku</i> : <i>riiklike</i> / <i>riiklikkude</i> : <i>riiklikke</i></p>

<p>-kas</p>	<p>Adjektiva odvozená od substantiv mohou vyjadřovat přítomnost dané kvality (v relevantním nebo větším množství): edukas (úspěšný), srov. <i>edu</i> (úspěch) mõjukas (vlivný, ovlivňující), srov. <i>mõju</i> (vliv) seksikas (sexy) stiilikas (stylový) töökas (pracovitý)</p> <p>Při odvození od adjektiv naopak derivát odkazuje na méně výraznou míru dané vlastnosti než u výchozího adjektiva: <i>punane</i> (červený) > punakas (načervenalý) <i>hapu</i> (kyselý) > hapukas (nakyslý)</p> <p>Pro tvoření substantiv se sufix <i>-kas</i> používá méně než pro tvoření adjektiv, ale často se vyskytuje v hovorové estonštině: <i>telekas</i> ~ <i>televiisor</i> (televize) <i>ühikas</i> ~ <i>ühiselamu</i> (kolej)</p>
<p>-tu</p>	<p>Pomocí sufixu se odvozují od substantiv nebo od sloves adjektiva vyjadřující nepřítomnost dané věci nebo jevu: ilmetu (nevýrazný), srov. <i>ilme</i> (výraz, tvář) õnnetu (nešťastný), srov. <i>õnn</i> (štěstí) meeletu (šílený), srov. <i>meel</i> (mysl)</p> <p>Při odvození od sloves se sufix připojuje za sufix MA-infinitivu (před ním může být sufix impersonálu, srov. <i>nähtamatu</i>): tundmatu (neznámý), srov. <i>tundma</i> (znát) lahendamatu (neřešitelný), srov. <i>lahendama</i> (vyřešit) nähtamatu (neviditelný), srov. <i>nägema</i> (vidět)</p>
	<p><i>edukas</i> : <i>eduka</i> : <i>edukat</i> : <i>edukate</i> : <i>edukaid</i></p> <p><i>ilmetu</i> : <i>ilmetu</i> : <i>ilmetut</i> : <i>ilmetute</i> : <i>ilmetuid</i></p>

Slovesa

Odvození od slovesného základu

<p>-ta- /-da- (-t-)</p>	<p>Sufix vytváří tranzitivní slovesa s kauzativním významem (způsobit něco, zasáhnout nějakým způsobem objekt). <i>lõpetama</i> (ukončit), srov. <i>lõppema</i> (skončit) <i>äratama</i> (vzbudit), srov. <i>ärkama</i> (vzbudit se) <i>kaotama</i> (ztratit), srov. <i>kaduma</i> (ztratit se) <i>pikendama</i> (prodloužit) <i>arendama</i> (rozvíjet) <i>jätma</i> (zanechat) <i>muutma</i> (změnit)</p> <hr/> <p>Většina sloves patří do I. třídy (bez kmenových změn): <i>kaotama</i> : <i>kaotada</i> : <i>kaotan</i>. Kmenovou změnu mají slovesa odvozená (neproduktivním) sufixem -t-: <i>muutma</i> : <i>muuta</i> : <i>muudan</i>, <i>jätma</i> : <i>jätta</i> : <i>jätan</i>.</p>
<p>-u (-du)</p>	<p>Sufix vytváří intransitivní slovesa s reflexivním nebo automatickým významem (něco se děje samo od sebe): <i>toimuma</i> (konat se) <i>jätkuma</i> (stačit) <i>tunduma</i> (zdát se) <i>muutuma</i> (měnit se) <i>riietuma</i> (oblékat se) <i>peatuma</i> (zastavit se) <i>veenduma</i> (přesvědčit se)</p> <hr/> <p>Slovesa se časují bez kmenových změn (I. třída): <i>tunduma</i> : <i>tunduda</i> : <i>tundub</i>.</p>
<p>-le-/-skle- /-tle-</p>	<p>Význam odvozených sloves je frekventativní, tj. opakovaný (a zároveň směrově neorientovaný, neustálený) děj: <i>lendlema</i> (poletovat), srov. <i>lendama</i> (letět) <i>keerlema</i> (kroužit) <i>arutlema</i> (probírat), srov. <i>arutama</i> (řešit) <i>suhlema</i> (komunikovat, udržovat vztahy) <i>olesklema</i> (pobývat, válet se, bezcílně být) (-skle- deriváty mívají význam „dělat něco jenom jako“) <i>imetlema</i> (divit se)</p> <hr/> <p><i>lendlema</i> : <i>lennelda</i> : <i>lendleb</i> (III. třída) <i>olesklema</i> : <i>oleskleda</i> : <i>oleskleb</i> (I. třída) (Platí pro slovesa s kmenem delším než dvě slabiky.)</p>

<p>-u-</p>	<p>Význam je také frekventativní, např.: tilkuma (kapat) liikuma (hýbat se)</p>
	<p>Slovesa se časují s kmenovými změnami: <i>tilkuma</i> : <i>tilkuda</i> : <i>tilgub</i> (I. třída, vzor <i>õppima</i>).</p>
<p>-ata- (-ahta-)</p>	<p>Odvozená slovesa mají význam jednotlivé, náhlé události, sufix vytváří slovesa s deskriptivním nebo momentálním významem: praksatama (zapraskat), srov. <i>praksuma</i> (praskat) plaksatama (plesknout), srov. <i>plaksuma</i> (pleskat) seisatama (na chvíli se zastavit) hüüatama (najednou vykřiknout)</p>
	<p>I. třída (<i>seisatama</i> : <i>seisatada</i> : <i>seisatan</i>), bez kmenových změn</p>
<p>-ise-</p>	<p>Odvozená slovesa mají význam pokračujícího, trvajícího děje: vabisema (chvět se) sahisema (šumět)</p>
	<p>I. třída (<i>sahisema</i> : <i>sahiseda</i> : <i>sahiseb</i>), bez kmenových změn</p>

Odvození od jmenného základu

-ta- (-da)/ -sta-	Význam nějakým způsobem odkazuje na účast nebo užití věci nebo jevu, od které je sloveso odvozeno, např. suusatama (lyžovat), srov. <i>suusk</i> : <i>suusa</i> (lyže) rühmitama (rozřadit), srov. <i>rühm</i> (skupina) täpsustama (zpřesnit), srov. <i>täpne</i> (přesný) rõõmustama (rozradostnit), srov. <i>rõõmus</i> (radostný) sinatama (tykat), srov. <i>sina</i> (ty) relvastama (ozbrojit), srov. <i>relv</i> : <i>relva</i> (zbraň) allkirjastama (podepsat), srov. <i>allkiri</i> : <i>allkirja</i> (podpis)
	I. třída (<i>suusatama</i> : <i>suusatada</i> : <i>suusatan</i>), bez kmenových změn
-ne	Odvozuje slovesa (obvykle) od adjektiv a obvykle vyjadřuje změnu (stavu, míry, vlastnosti apod.): noorenema (omládnout), srov. <i>noor</i> (mladý) suurenema (zvětšit se), srov. <i>suur</i> (velký) kujunema (vyvinout se), srov. <i>kuju</i> (tvar) Některé odvozeniny vyjadřují stav věci: võlgnema (dlužit), srov. <i>võlg</i> (dluh) paiknema (nacházet se), srov. <i>paik</i> (místo, oblast)
	I. třída (<i>noorenema</i> : <i>noorened</i> : <i>noorenen</i>), bez kmenových změn
-u-	Vytváří translativa, tj. slovesa vyjadřující změnu, např.: mustuma (zčernat), srov. <i>must</i> (černý) selguma (vysvětlit se, vyjít najevo), srov. <i>selge</i> (jasný)
	I. třída (<i>mustuma</i> : <i>mustuda</i> : <i>mustub</i>), bez kmenových změn
-tse-	Odvozená slovesa obvykle vyjadřují (momentální, tj. nikoli obecný) stav věci: kadetsema (závidět) hoolitsema (strachovat se) silmitsema (pozorovat) ülbitsema (chovat se arogantně) peenutsema (hrát si na něco, dělat snoba)
	I. třída (<i>kadetsema</i> : <i>kadetseda</i> : <i>kadetsen</i>), bez kmenových změn
-le-	Podobně jako u předchozí skupiny jde o vyjádření stavu: ihalema (obdivovat, tesknit) laisklema (lenošit), srov. <i>laisk</i> (líný)
	<i>ihalema</i> : <i>ihaleda</i> : <i>ihalen</i> (I. třída) <i>laisklema</i> : <i>laiselda</i> : <i>laisklen</i> (III. třída)

Základní typy větných konstrukcí

Věty, které začínají subjektem (predikát následuje po subjektu)

Intranzitivní věty

Minu vend_{SUBJ} ei tule. Můj bratr nepřijde.

Minu vend_{SUBJ} on arst. Můj bratr je lékař.

Minu vend_{SUBJ} on tööl. Můj bratr je v práci.

Minu vend_{SUBJ} on tark. Můj bratr je chytrý.

Tranzitivní věty (mají objekt)

Mihkel_{SUBJ} saatis kutse_{OBJ} kõigile. Mihkel poslal pozvánku všem.

Minu vend_{SUBJ} ei saanud kutset_{OBJ}. Můj bratr nedostal pozvánku.

Siin kasvatatakse viinamarju_{OBJ}. Tady se pěstuje víno.

(Pády objektu – srov. kapitola 3.2 Příklady užití pádů)

Ve větách tohoto typu je subjekt kongruentní s predikátem v osobě a čísle (*Mina elan siin. Meie elame seal. Eestlased elavad Eestis.*).

Věty, které nezačínají subjektem

Existenciální věty

začínají určením času nebo místa, subjekt následuje po slovese a označuje doposud neznámou / zatím neuvedenou věc (réma výpovědi):

Maja ees on mõned lillepeenrad_{SUBJ}. Před domem je několik záhonů.

Maja ees kasvab lilli_{SUBJ}. Před domem rostou květiny.

Põrandal on vett_{SUBJ}. Na podlaze je voda.

Klaasis ei ole vett_{SUBJ}. Ve sklenici není voda.

Posesivní věty

mají podobnou stavbu jako věty existenciální, větný člen v adessivu označuje vlastníka, vlastněná věc je v pozici nové informace (rématu):

*Mihklil on auto*_{SUBJ}. Mihkel má auto.

*Mihklil ei ole venda*_{SUBJ}. Mihkel nemá bratra.

Pocitové věty

s prvním členem věty v adessivu, který odkazuje na osobu prožívající pocit nebo stav:

Minul oli piinlik. Bylo mi trapně.

Mul on häbi. Stydím se.

Stavové věty

začínají určením místa nebo času:

Väljas on külm. Venku je zima.

Eile sadas (vihma). Včera pršelo.

V těchto typech vět je sloveso ve 3. osobě sg. (subjekt není kongruentní s predikátem).

Pokud se v těchto typech vět vyskytuje subjekt (typicky až po slovese), může být v nominativu nebo partitivu. V partitivu je vždy, když je věta svým významem záporná (*Minul ei ole autot*). V partitivu může být také subjekt odkazující na neurčené nebo menší množství (*Põrandal on vett*).

Použité zkratky

ABESS abessiv

ABLAT ablativ

ADESS adessiv

ALL allativ

DA-INF DA-infinitiv

ELAT elativ

GEN genitiv

ILL illativ

INESS inessiv

IMPF imperfekt

KOMIT komitativ

KOMP komparativ

MA-INF ma-infinitiv

NOM nominativ

PART partitiv

PERF perfektum

PL plurál

PLPERF plusquamperfektum

SG singulár

SUPERL superlativ

TERMIN terminativ

Použitá literatura

- Ehala, Martin 2001: *Eesti keele struktuur. Õpik gümnaasiumile*. Künnamees.
- Ehala, Martin 2009: Linguistic strategies and markedness in Estonian morphology. *Estonian in typological perspective*. Akademie Verlag 62 1/2, s. 29–48.
- Erelt, Mati – Erelt, Tiiu – Ross, Kristiina 2007: *Eesti keele käsiraamat*. Kolmas, täiendatud trükk. Eesti Keele Sihtasutus. Tallinn.
- Erelt, Mati (ed.) 2007: *Estonian Language*. Second edition. Estonian Academy Publishers: Tallinn.
- Hint, Mati 1997: *Eesti keele astmevahelduse ja prosoodiasüsteemi tüpoloogilised probleemid*. Eesti keele sihtasutus. Tallinn – Helsinki.
- Hint, Mati 2004: *Eesti keele foneetika ja morfoloogia*. Süvaõpik. Viies, ümbertöötatud trükk. Avita.
- Help, Toomas 1985: *Linguistic Competence and Morphology*. Academy of Sciences of the Estonian S.S.R.: Tallinn.
- Kaalep, Heiki-Jaan: Kuidas kirjeldada ainsuse lühikest sisseütlevat kasutamisanndmetega kooskõlas? *Keel ja Kirjandus* 06/2009, s. 411–425.
- Kaalep, Heiki-Jaan: *Mitmuse osastav eesti keele käändesüsteemis*. *Keel ja Kirjandus* 2/2010, s. 94–111.
- Kasik, Reet 2009: *Eesti keele sõnatuuletus*. Kolmas, parandatud trükk. Tartu ülikooli kirjastus: Tartu.
- Lutkat, Florence-Silvia – Hasselblatt, Cornelius 1993: *Estnisch Intensiv. Das Lehrbuch der Estnischen Sprache*. Bibliotheca Baltica: Hamburg.
- Peebo, Jaak 1997: *Eesti keele muutkonnad*. Tartu Ülikooli Kirjastus: Tartu
- Pest, Mall – Ahi, Helve 2007: *T nagu Tallinn. Eesti keele õpik kesktasemele*. TEA: Tallinn.
- Rammo, Sirje – Teral, Maarika – Klaas-Lang, Birute – Allik, Mari 2012: *Keel selgeks! Eesti keele õpik täiskasvanutele. Estonian Grammar – Eesti keele grammatika*. Avita.

Siirak, Aino: *Eesti keele grammatika tabelites*. Kolmas trükk. Kirjastus Pangloss.

Tauli, Valter 1972: *Eesti grammatika I*. Uppsala.

Eesti keele seletav sõnaraamat, 2. täiendaud ja parandatud trükk. Eesti Keele Sihtasutus. Tallinn 2009.

Eesti õigekeelsussõnaraamat ÕS 2006. Eesti Keele Sihtasutus, Tallinn.

Stručná gramatika estonštiny

Petra Hebedová

Vydala Masarykova univerzita v roce 2013

1. vydání, 2013

Sazba: Ing. Vladislav Pokorný – LITERA, Tábor 43a, 612 00 Brno

ISBN 978-80-210-6431-7